זיבעצענטער יאָהרגאַנג

№ 27

פרייז 20 גראָשען. „CZENSTOCHOWER CAJTUNG".

טשענסטאָכאָווער צייטונג

Piątek 8 lipca 1938 — ליכט-צינדען 7.43 — פרייטאָג פ' חקת ט"ו תמוז תרצ"ח

Biblioteka Jagiellońska Kraków
Lis. Awy 19

דער ערשטקלאַסיגער
פוטער-ווערקשטאַט
פון די **ברידער אַבערמאַן**
איז פון 1-טען יולי ד. י.
איבערגעטראָגען געוואָרען
אין לאָקאַל פון דער פירמע
אײדעלמאַן, פּילסודסקי № 7
מיר נעמען אָן איינצופּעקלען פוטערס.

FARBIARNIA, i PRALNIA CHEMICZNA
„KRYSZTAŁ"
ul. Berka Joselewicza 2
i Warszawska 37.

מאַכט בעקאַנט, אַז איצט ווערט געוואַשען מיט אַ הערליכען שפּיגעל-גלאַנץ, וואָס איז נאָך ביז איצט אין טשענסטאָכאָוו נישט געווען. כדי צו איבערצייגען וועגען דעם די קונדשאַפט האָבען מיר
פערבילּיגערט די פּרייזען:
אַ קאָלנער מיט אַ הערליכען גלאַנץ 10 גר.
אַ העמד „ 40 — — —
אויך זענען פערבילּיגערט געוואָרען די פּרייזען אויף כעמיש וואַשען און פאַרבען. פלעקען ווערען אַרויסגענומען אויפ'ן אָרט.
ספּעציאַליטעט: פאַרבען לעדערנע קורטקעס

אויף דעם נייעם לעבענס-וועג פון אונזערע פריינד
סאַלאַ אייכלער מיט **יצחק באָסיק**
א הארציגען מזל-טוב
רחל און דוד בראַט, העלאַ
און גוטקאַ בראַט, הירשל יאַקובאָוויטש

AKUSZERKA MARTA KAGANÓWNA

Zawiadamia, że z dniem 1 lipca 1938 r., po długoletniej praktyce w Szpitalu Żydowskim na Zawodziu
przyjmuje prywatnie
przy ulicy **PANNY MARII 6, II brama, parter**

Dyrekcja
Gimnazjum i Liceum Humanistycznego oraz Szkoły Powszechnej
Dr. FILIPA AXERA
w Częstochowie, ul. Focha 24,
zawiadamia, że zgłoszenia do wszystkich klas gimnazjalnych, jak również do wszystkich klas szkoły powszechnej są przyjmowane codziennie od godz. 10 do 12 przed poł.

Kancelaria jest czynna nieprzerwanie przez cały okres wakacyjny w powyższych godzinach.

Dyrekcja zaznacza, że z nowym rokiem szkolnym zakład przechodzi w ZARZĄD ORGANIZACJI SPOŁECZNEJ.

פאַרבעריי
און כעמישע וועשעריי
„BENETA"
פאַבריק און קאַנטאָר: ב. יאַסעלעוויטשאַ 11
פּיליע 2-טע אַלעע 16 (הויז פון ה' אימיך)
מענער-קראַגענס ווערען ווייטער געוואַשען מיט דויערהאַפטען שפּיגעל-גלאַנץ צום פּרייז **10 גר.**
ספּעציאַליטעט:
1) אויפפרישען (פאַרבען) לעדערנע קורטקעס, 2) פאַרבען רויט מוסטערן, 3) רעטאַשירען (אַרויסנעמען פלעקען אָהן האַשען אויפ'ן אָרט), 4) כעמישרייניגען און פּאַסאַנירען קאָמפּלעטן, די אַרבייט ווערט אויסגעפיהרט אונטער דער ליייטונג פון אַן אַבסאָלווענט פון דער כעמישער אינדוסטריע שולע אין וואַרשע מיט לאַנגיעהריגער פּראַקטיק

אונזער מיטאַרבייטער ה' **ליפּמאַן קאַפּינסקי**
צוליעב'ן טויט
פון זיין
מוטער
דריקען אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל
רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע
„טשענסטאָכאָווער צייטונג".

זונטאַג, דעם 10 ליפּיעץ ה. י. צו דער ערשטער שמערצליכער יאָהרצייט פון אונזער אונפערגעסליכען מאַן און פאָטער
נ"ע מאַטעל קירשענבוים
וועט 10.30 אַ זייגער פריה פּאָרקומען די ענטהילונג פון דער מצבה און ס'וועט אָפּגעריכט ווערען אַ הזכרה אויף וועלכער עס לאַדענט איין קרובים און פריינד, די טרויערענדע
פאַמיליע.
די אויטאָבוסען וועלען אָבגעהן 10 אַ זייגער פ"יה פון קאַטעדראַלנאַ 7.

אונזערע פריינד **יצחק גרין** און **פרוי**
צוליעב'ן טויט פון זייער ליבע מוטער
חנה נ"ע
דעם טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען אויס
שמעון באַטשאַן און פרוי.

די אַלע, וועלכע האָבען אַנטייל גענומען אין דער לויה פון אונזער אונפערגעסליכער פרוי און מוטער
נ"ע חנה גרין
פון דערהיים **שפּערלינג**
וועלכע איז פּאָרגעקומען זונטאַג, דעם 3 יולי ד. י. (ד' תמוז תרצ"ח) און אָבגעגעבען דעם לעצטען כבוד דריקען אויס דעם איניגסטען דאַנק, די אין טיעפען טרויער פערבליבענע
מאַן, קינדער און פאַמיליע.

מיר נעמען אַנטייל אין צער פון אונזער פריינד **יצחק גרין** און פאַמיליע צוליעב'ן טויט פון זייער מוטער
חנה נ"ע
און דריקען אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל
געברידער שטוהל

מיר בעטייליגען זיך אין צער פון אונזער מיטגליד **יצחק גרין** און פאַמיליע צוליעב'ן טויט פון זייער מוטער
חנה נ"ע
און דריקען אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל
פערוואַלטונג פון טישלער און דרעקסלער-צעך
פערוואַלטונג פון דער הילפס-קאַסע ביים צעך

אין גרויס צער און וועהטאָג זענען מיר מודיע, אַז נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען אונזער הייס געליבטע און אונפערגעסליכע פרוי און מוטער
נ"ע דבורה קאַפּינסקאַ
אשת ר' **יחזקאל נ"י**
(פון דער היים סאַמועל)
די לויה איז פאָרגעקומען זונטאַג, דעם 3 יולי 1938 (ד' לחודש תמוז תרצ"ח).
גלייכצייטיג דריקען מיר אויס אונזער איניגסטען דאַנק די אַלע פריינד און בעקאַנטע, וועלכע האָבען אַנטייל גענומען אין דער לויה און אָבגעגעבען אונזער טייערער נפטרת דעם לעצטען כבוד, די אין טיעפען טרויער פערבליבענע
מאַן, טאָכטער, זוהן, איידעם און איניקעל.

צוליעב'ן פריהצייטיגען טויט פון
מאַריאַן האַרטמאַן נ"ע
דריקען מיר אויס דער פערבליבענער **פרוי** און **פאַמיליע** אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל
י. זשאַנשינסקי און **פאַמיליע.**

דער מאמר = תורה
געהאַלטען דורך הה"ק אספקלריא המאירה צ"ע שלשלת היוחסין שמו נודע בשערים
מהורד"א טווערסקי שליט"א
האדמו"ר מזוריק וכעת בטשענסטחוב
אויף דער אַקאַדעמיע פון סניף יח"ל אין טשענסטאָכאָוו
איז צו בעקומען אין אַ בראָשור ביי נחום ליכטענבוים, נאַדזשעטש-נאַ 30, ביים רבי'ן.

אַ יוד, וועלכער האָט אַ רייה יאָהרען זיך ערנעהרט פון אַ פערד און וואָגען און האָט זיי לעצטענס פערלוירען, צוזאַמען מיט דער פרנסה, זוכט בעשעפטיגונג ביי פערד, אַלס פורמאַן, עווענטועל אַלס פּאַרטיער.
צו מעלדען אין רעדאַקציע פאַר ז.

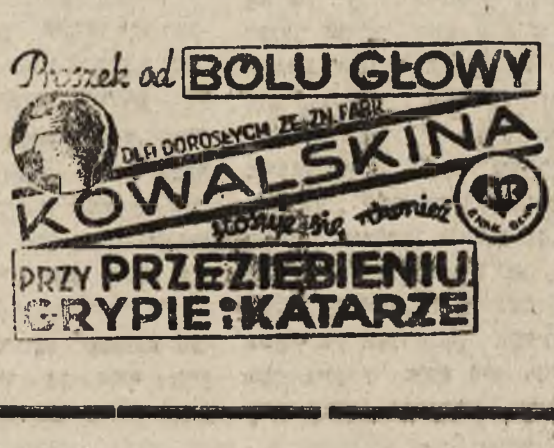

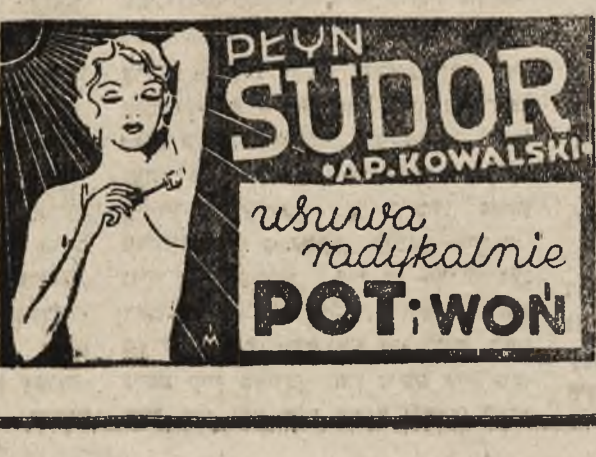

מיליאָנען מענשען אַהן א לאַנד און אַהן א היים

ווי ס'וויזט אויס, איז די וועלט בעשאפען געוואָרען נאר פאַר אויסדערוועהלטע, וועלכע קאנען זאגען: אונזער איז די ערד, אונזער איז די לופט, אונזער איז די זון און נאָר מיר קאנען געניסען אין א פולער מאָס פון אַלע וועלט-רייכטימער; דאַגעגען זענען פאַרהאַנען אויך גאטס קינדער, מענשען, געבוירען אין זעלבען געשטאַלט, נאר האבען נישט דאס רעכט צו זאגען, אַז אויך זיי מעגען געניסען פון דער זון און לופט.

מיט א ברוטאלער האַנד ווערען פון לענדער און מלוכות ארויסגעטריבען הונדערטער טויזענדער גאָט'ס בריאים, פאר וועלכע עס איז מעהר קיין פלאַץ נישטא. זיי ווערען געטריבען פון לאַנד צו לאַנד, ווערען אין ערגיץ נישט אריינגעלאָזט, אזוי אז זיי זענען איבעריגע אויף גאָט'ס וועלט.

מיט וועלכע רעכט ווילען זיך געוויסע פעלקער צואייגנען דאס, וואס ס'געהערט צו דער גאנצער מענשהייט? די זון קאן דאך נישט מאנאפאליזירט ווערען; אויך די ערד, די גופס פון דער ערד מוז דאך גלייך שפייזען אלע בריאים, וועלכע זי האָט געבוירען, און דאך האט זיך געשאפען אזא העסליכע לאַגע, וואס אז מען טראכט טיפער אריין אין דעם ענין, ווערט דאס לעבען פערמיאוסט. ס'וואָלט זיך געוואָלט, אז איידעו' ס'זאָל עקזיסטירען אַזאַ וועלט, זאל זי שוין בעסער אינגאנצען אונטערגעהן.

אממעהרסטען האבען א טענה צו דער וועלט יודען — דאָס פאָלק, וועלכעס האט אויפ'ן גאנצען כדור-הארץ נישט איין ווינקעל, וועלכעס זאל קאָנען אָנגערופען ווערען אלס אייגענס. און ווען נאך צוויי טויזענד יאהר ארומוואלגערען זיך צווישען ווילדע מענשען חיות, איז ענדליך געקומען דער מאָמענט, ווען די יודען האבען זיך געוואָלט שאפען אַנ'אייגען ווינקעל אין זייער היסטאָריש לאַנד ארץ ישראל פאר וועלכען זיי האבען געברענגט א סך קרבנות אין בלוט און געלד, לאָזט מען עס זיי אויך נישט בעקומען; רייצען די פעלקער אויף די אראבער און אין ארץ ישראל קימט פאַר א בלוטיגער טעראָר און דאס געוויסען פון דער וועלט שווייגט.

דאס געוויסען פון דער וועלט?

די וועלט האט איבערהויפט נישט קיין געוויסען, וואס זאָל זיין געשטיצט אויף יושר און גערעכטיגקייט. דאָס, וואס מיר רופען אַן „געוויסען פון דער וועלט", איז גיכער רשעות, געמיינהייט און קאָמעדיאַנטסטווא. ס'איז א וועלט פון העסליכע ציניקער, וועלכע שמעלצען זיך פאר נחת, ווען זיי זעהען ווי שוואַכע בריאים, פאַלען צוליב זייער אונבעהאָלפענקייט. דעריבער איז אויך פערשטענדליך, אַז וואס דאס גרויסע און שטאַרקע ענגלאַנד קוקט זיך צו דעם טעראָר אין ארץ ישראל און טהוט גאָרנישט, כדי איהם אָבצושטעלען, כאָטש זי וואָלט עס געקאָנט לייכט אדורכפיהרען.

איבערהויפט שפּילען די יעניגע, וועלכע האלטען זיך פאַר די הערשער פון דער וועלט, א קאָמעדיע. זיי אָרדנען איין פון צייט צו צייט פערשידענע שווינדלען, ווי: זיצונגען פון דער פעלקער-ליגע, וואו ס'דאַרפען כלומרשט בעהאנדעלט ווערען פראגען וועגען שלום אויף דער וועלט, ענטוואָפנונגס-קאָנפערענצען, דעלעגירען קאָמיטעס פאר'ן טיילען ארץ ישראל און איצט אויך די פליטים-קאָנפערענץ אין עוויאַן.

אויף א מינוט וואַכט אויף ביי די מיליאָנען פערצווייפעלטע און פערוואָגעלטע א שטיקעל האָפנונג. אולי, אפשר וועט דאָך קומען פאַר זיי א הילף — א טרינקענדער כאַפּט זיך אָן אין א שטרוי. פאַקטיש אָבער זענען די אַלע האָפנונגען, אַז די היינטיגע וועלט מושלים מיינען ערנסט מיט זייערע קאָנפערענצען, נישט מעהר ווערט, ווי א שטרוי.

מעגליך, אַז עס איז נאָהענט דער טאג, ווען עס וועט קומען אַנ'איבערקעהרעניש אויף דער וועלט, אז תכלה הרשעה מן הארץ, דערווייל אָבער מוז מען פעסטשטעלען, אז די איצטיגע וועלט איז פערדאָרבען ביז'ן ביין, און אויב מיר יודען ווילען האבען אנ'אחוזה אין לעבען טאָר מען זיך נישט פערלאָזען אויף קיינעמס יושר, נאר מיט אונזערע אייגענע הענד און אונזער בלוט זיך שאַפען אהיים, אַנ'אייגען ווינקעל, וואו מיר זאָלען קאָנען לעבען. דער ביישפּיעל פון דער וועלט דאַרף זיין פאַר אונז א מוסטער, די וועלט איז גרויס און רייך, פלאַץ און אויסהאלטונג איז דאָ פאַר אלע גאָט'ס בעשעפענישען, און דאָך בעווייזט דער היינטיגער יושר פון אונזערע מליצי-ישרים, אז אויף דער וועלט זענען בזמן הזה פערהאנען מיליאָנען מענשען אָהן אַהיים און אָהן א לאַנד.

ש.

קורצע ידיעות פון דער וואָך.

— די לעצטע טעג איז פאָרגעקומען אַ פערשטאַרקטע טעראָר-קציע אין ארץ ישראל. אין פערשידענע טיילען פון לאַנד זענען דערהרגעט און פערוואונדעט געוואָרען פיעל אַראַבער און יודען. אין די דאָזיגע ישובים, וואו די טעראָר-אַקציע גושוועט אמשטאַרקסטען איז ערקלערט געוואָרען אויסנאַהמסצושטאַנד. אין צוזאַמענהאַנג מיט די געשעהענישען זענען אויך אדורכגעפיהרט געוואָרען פיעל אַרעסטען.

— פראָפ. זיגמונד פרויד איז נאָמינירט געוואָרען אַלס מיטגליד פון דער בריטישער קעניגליכער געזעלשאַפט („רויעל סאָסייטי"), דער עלטסטער וויסענשאַפטליכער געזעלשאַפט אין ענגלאַנד.

— אין דער אַנוועזענהייט פון דעלעגאַציעס פון רעגירונגען פון 30 לענדער פון כמעט אלע וועלט-טיילען איז מיטוואָך געעפענט געוואָרען די אינטערנאַציאָנאַלע פליטים-הילפּס-קאָנפערענץ אין עוויאַן, גערופען לויט דער איניציאַטיוו פון פרעזידענט רוזוועלט. די קאָנפערענץ האט געעפענט דער פאָרזיצער פון דער אַמעריקאַנער דעלעגאַציע מייראָן ס. טיילאָר, וועלכער האט געהאַלטען אַנ'איינדרוקספולע רעדע וועגען דער נויט פון די פליטים, קרבנות פון נאַצי-רעזשים אין אייראָפּאַ און ער דריקט אויס די האָפנונג, אַז די קאָנפערענץ וועט געבען גוטע און ערמוטיגענדע רעזולטאַטען פאַר דער דערגרייכונג פון אָנגעצייכענטען ציעל. עס זענען אריינגעטראָגען געוואָרען צוואַנד. די פאָרשלאָגען וועגען אופן פון צוגרייטען די עמיגראַציע פון דייטשלאַנד און עסטרייך, ווי אויך צו שאַפען אַנ'אינטערנאַציאָנאַלען פאָנד פאַר פאַכליכער אויסבילדונג און צוגרייטונג פון עמיגראַנטען.

— זונטאָג, אַרום 11 אַ זייגער פריה נאָך דער גאָטעסדינסט אין קלויסטער פון הייליגען יאַצעק אויף פרעטאַ 10 אין ווארשא, ווען דער גלח טאַדעאוש פודער האט זיך געלאָזט צו דער אַמבאָנע, כדי צו האַלטען די דרשה, איז איהם פון הינטען בעפאַלען אַ פערשוין. די פערזאַמעלטע האבען פערהאַלטען דעם אַנפאַלער, אַרויסגעפיהרט איהם פון דער קירכע און אַרויסגערופען פאָליציי. די ווארשאווער פוילישע פרעסע שרייבט, אַז דער אַנפאַל אויפ'ן גלח פודער איז אַ רעזולטאַט פון דער ווילדער אַנטיסעמיטישער העצע.

— נאָך אַ רייהע התראות, וואס דער עפּיסקאָפּאַט האט געגעבען דעם גלח טשעפּשאַק, אַז ער זאָל פערמיידען פּראָצעסען געגען דעם בעקאַנטען תלמוד-קענער פּראָפ. זאַדערעצקי און הלל זיידמאַן, וועלכע האבען אין זייערע ביכער דעמאַסקירט און איהם געשטעמפּעלט אַלס עם הארץ — איז גלח טשעפּשאַק בעפרייט געוואָרען פון זיין אַמט אין קלויסטער פון הייליגען יאַצעק און אויך אָבגעשטעלט פון דער טעטיגקייט אַלס לעהרער פון גלחים סעמינאַר.

— אויפ'ן חודש סעפּטעמבער ה. י. איז בעשלאָסען געוואָרען צו רופען דעם האַנדווערקער-קאָנגרעס. צו דעם צוועק איז געשאַפען געוואָרען אַ געמישטע קאָמיטע פון אַלע דריי יודישע האַנדווערקער-פּעראיינען, וואס זאָל אַדורכפיהרען די וואַהלען צום קאָנגרעס און ביז'ן קאָנגרעס זאָל אָבגעשטעלט ווערען יעדע געגענזייטיגע בעקעמפונג פון איין האַנדווערקער-פערבאַנד געגען צווייטען.

— אין פאַריז איז געשטאָרבען די וועלט-מייסטערין אין טעניס טפּאָרט זוזאַננע לאַגלען.

— איג'ם פיזיאָלאָגען-צוזאַמענפאָהר אין ווילנא האבען זיך בעטייליגט צוויי יודען: פּראָפ. מאַריאַן אייגער און ד"ר מיכאל רובינשטיין, אַ זוהן פון דעם. הרב רובינשטיין.

— אין מאָסקווא האט זיך פערשפּרייט אַ קלאַנג, אַז דער לייטער פון קאָמינטערן, דימיטראָוו איז אַרעסטירט געוואָרען.

— עס האט זיך פערשפּרייט אַ קלאַנג, אַז דער געוו. דייטשער אַמבאַסאַדאָר אין וויען פאָן פּאַפּען איז אינטערנירט געוואָרען אין זיין שלאָס אין סאַארגעביט, פון וואַנען מען לאָזט איהם נישט אַרויס.

— די לאָנדאָנער פּרעסע מעלדעט, אַז דער געוו. סאָוויעטישער אַמבאַסאַדאָר אין ווארשא, יאַקוב דאַוויטיאַן, וועלכער איז ביז איצט געזעסען אין אַ ג. פּ. או. תפיסה איז געגאַנגען זעלבסטמאָ"ד דורך אויפהענגען זיך.

— אין האַנדעלס-מיניסטעריום איז ביים אַנטייל פון מאַרשאַל רידז-שמיגלי, וויצע-פּרעמיער קוויאַטקאָווסקי און סענאַט מאַרשאַלעק פּריסטאָר פאָרגעקומען אַ גרויסע בעראַטונג פון מיניסטאָרען, דעפּוטאַטען און סענאַטאָרען געווידמעט דער פראַגע פון אויפבויען ווירטשאַפטליך דעם ווילנער קאַנט.

— אין העכסטען געריכט ווערט לעצטענס בעטראַכט די בקשה צו רעוידירען דעם פּראָצעס געגען שלום לעסקאַ פון פּשיטיק, וועלכער איז פאַר'משפט געוואָרען אויף 6 יאהר תפיסה פאַר די בעקאַנטע פּשיטיקער געשעהענישען און דער דאָזיגער אורטייל איז דורך אַלע אינסטאַנצען בעשטעטיגט געוואָרען. אין צוזאַמענהאַנג מיט דער בקשה, וואס לעסקאַ האט דערלאַנגט דורך דער פּערמיטלונג פון צוויי אַדוואָקאַטען וועגען אַ רעוויזיע פון זיין פּראָצעס זענען שוין פערהערט געוואָרען אַרום 50 עדות. די דעציזיע פון העכסטען געריכט ווערט ערוואַרט אין די נאָהנטסטע וואָכען.

— דער סאָוויעטישער אינערן-קאָמיסאַר אויפ'ן ווייטען מזרח לושקאָוו-סאַמאַילאָוויטש, וועלכער איז אויפ'ן ווייטען מזרח געווען די צווייטע פּערזאָן נאָכ'ן מאַרשאַל בליכער, איז אַנטלאָפען קיין מאַנדזשוריע און פון דאָרט קיין טאָקיאָ. לושקאָוו-סאַמאַילאָוויטש האט זיך געפיהלט בעדראָהט צוליב דעם, וואס ער איז אַרויסגערופען געוואָרען קיין מאָסקווע און דאָס האט צוגעאייַלט זיין אַנטלויפען.

— אין עלטער פון 57 יאהר איז אין פאַריז פּלוצלינג געשטאָרבען דער בעריהמטער עסטרייכישער סאָציאַליסטישער פּאָליטיקער און טעאָרעטיקער אָטטאָ באַוער. אָטטאָ באַוער האט געשפּילט אַ גרויסע ראָלע נישט נאָר אין דעם עסטרייכישען פּאָליטישען לעבען, נאָר אויך אין דער אינטערנאַציאָנאַלער אַרבייטער בעוועגונג, ער האט אויך אָנגעשריבען מעהרערע ווערק וועגען סאָציאַליזם.

— די רומענישע רעגירונג האט אָבגעלעגט דאס אייַנפיהרען דעם שחיטה-פערבאָט אין רומעניען אויף אַנ'אומבעשטימטער צייט.

די „אביון"-קאָנפערענץ...

קליינער פעליעטאָן

ווען מיין שכן ישראל יודעל איז נעכטען צו מיר אריין, האָב איך גראָד פערענדיגט מיין קליינעם פעליעטאָן, וואס איך האָב געהאט אָנגעשריבען וועגען אונזערע דאַטשניקעס, וועלכע ווערען אין די זומער חדשים נעבעך פערשוואַרצט און פערוואָגלט אין פערשידענע מקומות פון פוילען, אָהן די היימישע בעקוועמליכקייטען אזוי. אזוי.

מיין שכן, וועלכער האט בעמערקט מיין שמחה, וואס איך האָב תמיד בעת איך פערענדיג א שטיקעל ארבייט, איז געווען זעהר נייגעריג צו וויסען דעם אינהאלט פון מיין פעליעטאָן און מיט איין אויגעל האט ער געכאַפּט א בליק אין די אָנגעשריבענע שטיקלעך פאַפּיר וועלכע האבען זיך געוואָלגערט אויפ'ן טיש. איך האָב נישט געמאכט קיין לאַנגע שהיות און געבעטען זיצען מיין שכן, גענומען די כתבים אין האנד אריין און זיי אנגעהויבען לעזען פאַר ישראל יודלען.

— זייט מיר מוחל—רייסט מיר איבער מיין שכן—פאַר דער באַמערקונג, וואס איך וועל אייך מאכען. דער פעליעטאָן טויג נישט, דאס הייסט—כאַפּט זיך באלד צוריק מיין שכן—כ'מיין, אז די טעמע איז טאַקי אַקטועל, אויך דער פאָרם, דאס הייסט דער בוי פון פעליעטאָן איז נישט שלעכט, פאָרט אָבער האלט איך, אז די וואָך האט געדאַרפט זיין א פעליעטאָן מיט אַנ'אַנדערען אינהאלט. פשוט, איהר, פאַניע סמאל, האט געדאַרפט שרייבען וועגען דער פליטים קאָנפערענץ, וועלכע קומט פאַר די וואָך אין עוויאַן.

— כ'פערשטעה נישט, וואס איהר מיינט—פּנטפער איך מיין שכן. וואס הייסט דאס-פון אזא וויכטיגער קאָנפערענץ, וועלכע דאַרף שטעהן ברומו של עולם, מאכען א פעליעטאָן גאָר; פערגעסט נישט, אז דאָרט וועט בעהאַנדעלט ווערען איינע פון די אָנגעווייטאָגסטע פראַגען, וועלכע מאַטערען הינדערטער טויזענדער מענשען, און אויך מיר יודען, וועלכע זענען שטענדיג דאס פּרה-היהגדעל, וועלען דאָרט זיין אויפ'ן טאָג-אָרדנונג און אַפשר בעזהי"ש וועלען מיר דאָרט געהאָלפען ווערען און צו אונזערע נע ונד צרות וועט נעמען א סוף, איז קומען און מאכען דערפון א פעליעטאָן, וואָלט געווען, ווי א חוזק פון אונזערע אנגעווייטאָגטע צרות.

— עס איז נישט אזוי געפעהרליך, ווי איהר מיינט-טענה'ט מיין שכן—אמת, די פליטים קאָנפערענץ אין עוויאַן האט פאַר זיך גרויסע אויפגאבען, און ווען די פאָרשטעהער פון די דרייסיג מלוכות, וועלכע האבען די איינלאַדונג אָנגענומען, וואָלטען נאר געהאט א גוטען ווילען, וואָלטען זיי געקאָנט א סך אויפטהון; זיי וואָלטען נישט נאר בלויז געזוכט א פלאַץ פאַר די פליטים, וועלכע ווערען ארויסגעטריבען ווי די הינד פון זייערע פון הונדערטער יאהרען איינגעזעסענע וואוין-ערטער, נאר וואָלטען אויך געקאָנט ווירקען, אז מען זאָל מענשען, גאָטס בריאים, בכלל נישט ווארפען. וואס קומט אָבער ארויס-גיט מיין שכן א זיפץ-אז אזוי וועט נישט זיין, אז מען וועט רעדען און רעדען און ביי דעם וועט עס בלייבען.

— ווי קומט איהר צו אַזעלכע געדאנקען? — פאַל איך אָן אויף מיין שכן-פון וואַנען ווייסט איהר, מיט וואס די קאָנפערענץ וועט זיך ענדיגען. איבעריגענס, מוזט איהר וויסען-גיב איך צו פערשטעהן-וועט די עוויאַן-קאָנפערענץ בעטראכטען נישט בלויז די יודען-פראגע, נאר אויך די טראַגישע פליטים פראגע פון הונדערטער טויזענדער קאַטאָליקען, וועלכע מוזען צוליב די נאַצי רדיפות אויסוואַנדערען פון זייערע היימאַטס לענדער, קאָן דעריבער זיין-זאג איך-אז אין זייער זכות וועלען מיר יודען אויך געהאָלפען ווערען. צווייטענס, און דאס איז דער עיקר-שטרייך איך אונטער דעם „צווייטענס"-אז די קאָנפערענץ איז צונויפגערופען געוואָרען דורך אזא אויטאָריטעט, ווי עס איז דער פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאַאַטען רוזוועלט, וועלכער איז דער אמת'ער דעמאָקראַט און אז ער מיינט באמת עפּעס אויפצוטהון אין דער הינזיכט, איז דאָך קלאָר ווי דער טאָג, טאָ ווי קומט דאס, וואס איהר ישראל יודעל בעציהט זיך אזוי סקעפּטיש צו דער דאָזיגער קאָנפערענץ, אז איהר הייסט פון איהר אב'חוזק'ן?

מיין שכן ווערט ערנסט, זעצט זיך אוועק און הויבט אָן צו האַלטען א דרשה, וועלכע איך גיב איבער וואָרט און וואָרט:

— עס איז נישט אמת, אז איך חוזק אָב פון דער דאָזיגער עוויאַן קאָנפערענץ; אוודאי האט זי א גרויסע בעדייטונג, ווארום בלויז דאָס, וואס אז אזא קאָנפערענץ ווערט צונויפגערופען, איז שוין משמע, אַז די דעמאָקראַטישע מלוכות קאָנען נישט מעהר צוקוקען דעם צער, וואס עס ליידען טויזענדער מענשען, וועלכע וואַלגערען זיך ארום אָהן א היים און אָהן א לאַנד, מענשען, וועלכע האַלטען פסדר דעם וואַנדערשטאָק אין האַנד און געפינען נישט פאַר זייערע מידע פיס קיין אָברוהאָרט. אָבער פערגעסט נישט, פאַניע סמאל, אז די דערפאַהרונג פון די לעצטע יאהרען גיט נישט די גאראַנטיע, אז מען זאָל קאָנען לייגען צו גרויסע האָפנונגען אויף דער דאָזיגער קאָנפערענץ. אדרבה, נעמט און בעטראַכט די ראָל פון דער פעלקער-ליגע, וועלכע איז איינע פון די גרעסטע וועלט-אינסטיטוציעס, וואס האט די אויפגאַבע צו דערהאַלטען דעם וועלט-שלום, וועלכע דאַרף רעאַגירען אויף יעדע עולה, וואס ווערט בעגאַנגען געגען איהרס א מיטגליד. נו, האט טען דען נישט צוריסען אויף שטיקלעך אביסיניען; ווערט נישט חרוב אזא בליהענד לאַנד, ווי עס איז שפּאַניען; ווערען נישט אויסגעמאָרדעט מיליאָנען כינעזער? און וואס האט אויף דעם רעאַגירט די פעלקער-ליגע? — גאָרנישט מיט גאָרנישט. נו, ווילט איהר, אַז איך זאָל לייגען האָפנונגען אויף דער עוויאַן קאָנפערענץ, וועלכע איז נאר אַזא פרייוויליגער פערבאַנד, וואס פערפליכטעט צו גאָרנישט?!

עס דערמאַנט מיך — זאָגט ווייטער מיין שכן — אין דער דערצעהלונג פון אונזער גרויסען מייסטער שלום עליכם: „מאַסיל פייסע דעם חזנ'ס, וועלכער איז געבליבען א יתום, און די פעטערס און די מוהמעס קומען זיך צונויף אויף א פאַמיליען בעראַטונג, כדי צו בעשטימען, וואס מען זאָל טהון מיט'ן איבערגעלאָזטען יתום. די פאַמיליע רוקט אַרויס פּלענער מיט פּראָיעקטען און צום סוף צוקריכען זיי זיך און דער יתום בלייבט ווייטער הילפלאָז. אזוי זעהט עס אויך אויס מיט דער דאָזיגער עוויאַן-קאָנפערענץ. די רייכע, זאַטע פעטערס און מוהמעס קומען זיך צונויף קיין עוויאַן, כדי צו פערזאָרגען דעם יתום, דעם פּליט, וועלכער איז פערלאָזט פון גאָט און פון לייט, האט נישט קיין טאַטען און נישט קיין מאַמען, אין קיין שום שטוב (לאַנד) לאָזט מען איהם נישט אַריין, און דער סוף דער סוף וועט זיין — דראָהט מיר מיט א פינגער מיין שכן — אז פונקט ווי ביי מאָטל פייסי דעם חזנ'ס, וועלען אויך די „פעטערס" מיט די „מוהמעס" געבען פּראָיעקטען, ביז מען וועט זיך צוקריגען. יעדער פעטער וועט אַלץ אָנווייזען, אַז ביי איהם אין שטוב איז ענג און אז אויסהאַלטען דעם יתום דאַרף אַ צווייטער פעטער, און סוף כל-סוף וועט דער יתום מאָטעל ווייטער בלייבען עלענד, הילפלאָז, אָהן א שוך און אָהן א דאַך איבער'ן קאָפּ.

אוודאי וואָלט איך זיך געווינשען, אַז עס זאָל זיין אַנדערש — קלאַפּט זיך אין הארצען אריין מיין שכן און טרערען קומען איהם אין די אויגען אריין—ווייל עס איז פאַקטיש שוין נישט אויסצוהאַלטען, אָבער וואס קומט ארויס פון דעם אַלעם, אַז די היינטיגע וועלט-מושלים זענען אַזעלכע ענג-הארציגע, אַז זיי זענען נישט פעהיג אויף גרויסע מעשים.

— נישט אומזיסט — זאָגט ווייטער מיין שכן און א איראָניש שמייכעל בעווייזט זיך אויף זייַנע ליפּען — האט מען בעשטימט, אַז די דאָזיגע קאָנפערענץ זאָל פאָרקומען אין עוויאַן, וואס אין אונזער שפּראַך קאָן מען עס אָנרופען „אביון"—די אביונים קאָנפערענץ, און אביונים זענען ביידע: סיי די, וועגען וועלכע מען וועט דאָרט רעדען, זענען אביונים, אָרימע דערשלאָגענע, ארויסגעשטויסענע, און אויך די, וועלכע וועלען זיך קומען בעראָטען זענען גייסטיגע און מאָראַלישע אביונים.

— הלוואי זאָל איך זאָגען ליגען— געזעגענט זיך מיט מיר מיין שכן— נאָר אז מען וועט לעבען, וועלען מיר זעהען און זיך איבערצייגען, אז דער גאַנצער טאַראַראַם ארום דער עוויאַן-קאָנפערענץ וועט פערוואַנדעלט ווערען אין א „אביון"-קאָנפערענץ...

סמאל

י. צ. קלעצעל (ירושלים)

א שמועס מיט א „ותיק נומער איינס"

(די געשיכטע פון א קבוצה אין גליל-העליון)

„ותיק" מיינט א מענש פון אויסדויער, וואס האט א סך דורכגעמאכט און מען קאן זיך אויף איהם פערלאזען. איך האב גראד איצט געהאט א שמועס מיט איינעם פון זיי.

דער מענש מיט וועמען איך האב געשמועסט איז בעקאנט אין גאנצען לאנד אונטער'ן נאמען „ותיק נומער איינס", און דאס ווייל די קארטע פון זיין מיטגלידערשאפט אין דער „הסתדרות העובדים" טראגט דעם נומער 1. דאס איז, געוועהנליך, נאר א קוריאז. אבער אין די אויגען פון די יונגע חברים און חברות פון דער יוגענד-עליה, וואס בעקומען זייער אויסבילדונג אין „אילת-השחר", אונטער דער אויפזיכט פון'ם „ותיק נומער 1" — מוז ער אויסזעהן, אט דער קליינער, בעשיידענער מענש מיט הענד פון א פויער און אויגען פון א פאעט, בעת ער דערצעהלט זיי פון דער קאלאניע, ווי עפעס א רעשט פון „דורות-ראשונים", פון אמאליגע דורות.

„זאגט-זשע מיר, איך בעט אייך, פארוואס זענט איהר געקומען גראד אהער צו גרינדען אילת-השחר, אין גליל, וואס איז דאך דאמאלס געווען נאך מעהר פערוואָרפען און אבגעזונדערט פון'ם איבריגען ישוב, ווי היינט?"—פרעג איך דעם „ותיק נומער איינס". „נומער איינס" ענטפערט פשוט אהן „חכמות"; מיר דארפען ערד. דער קרן-קימת האט דאמאלס קיין פרייען באָדען נישט געהאט. צוערשט האבען מיר גענומען אין ארענדע א הויף ביי א קאלאניסט פון ראש פנה ביז דאן האבען דארט געארבייט אראבער. שפעטער האבען מיר איינגעזעהן, אז ס'איז נישט קיין ענין. מיר מוזען האבען א איינענעם באָדען. האבען מיר אנגעהויבען צו פערהאנדלען מיט פיק'א, וואס האט דאן נאך געהייסען יק"א. אבער דעם באראן ראטשילד'ס אדמיניסטראציע האט נישט געהאט קיין נטיה צו אונזערע אידעען פון קאלעקטיווער ווירטשאפט און דער פערוואלטער—דאס איז געווען אונזער פריינד קאלוואריסקי האט געגלויבט אין אונז און אין אונזערע אידעען, און ווען פאריז האט ווייטער גענומען דעם טייטל אין האנד, זענען מיר שוין דא געזעסען, האבען שוין אויפגעבויט א טייל פון אונזער ווירטשאפט און געוואוסט, אז מען וועט אונז שוין נישט קענען פון דאנען ארויסיאגען".

די פער'חלום'טע ברוינע אויגען בעקומען דערביי א ביטערען אויסדרוק, „ותיק נומער איינס" לעגט מיר אויפ'ן קניה זיין ברוינע, אויפגעארבייטע האנד. „גלויבט מיר, דאס אין ארץ-ישראל איז דער אנהויב פון אלץ— קריגען ערד און בעזעצען אויף איהר מענשען. ליבער פריינד, מיר זיצען דא אין אילת-השחר און „ס'געהט אונז גוט, ברוך השם! אבער אויך ווען עס וואלט אונז געגאנגען שלעכט וואלטען מיר פון דאנען נישט אוועק,—פון דרייסיג נפשות זענען מיר שוין כמעט דריי הונדערט; און די אלע לעבען היינט אין אילת-השחר. און פון אילת-השחר".

איך קיק און קוק אויף די האנד וואס ליגט אויף מיין קניה. א ברוינע, אויסגעארבייטע האנד מיט הארנדיגע נעגעל. מיט פינף און צוואנציג יאהר צוריק האט זי געארבייט אויף אין ארענדע-גענומענעם הויף פון'ם קאלאניסט פון ראש-פנה, וואס איז ביז דאן געווען אין אראב'ישע הענד. זי האט מיטגעארבייט אין אלץ וואס דא איז אויפגעבויט. אין אלץ וואס איך זעה דא ארום מיר: געפלאנצט די ביימער, געאקערט די פעלדער, געבויט די הייזער. בשעת איך בין דא געווען פאר א יאהרען איז נאך קיין סימן נישט געווען פון דער שעהנער נייער שולע. אויב איך וועל ווידער אהערקומען אין א פערטעל יאהר ארום וועל איך האבען די מעגליכקייט צו לייענען ביינאכט ביי אנ'עלעקטרישען ליכט; און איצט, אז דער נייער ברונעם גיט וואסער בשפע... קאן מען נאך גארנישט וויסען וואס פון אילת-השחר וועט זיין. און דאס אלץ — ווייל באדען און מענשען האבען זיך צוזאמענגעטראפען מיט צוואנציג פינף און צוואנציג יאהר צוריק.

אילת-השחר ליגט ביים איינגאנג אין גליל העליון, אין דרום-זייט — אין צפון כמעט ביי דער גרעניץ, ליגט כפר-גלעדי, וואס איז געגרינדעט געווארען כמעט אין איין צייט מיט אילת השחר, און האט געהאט אנ'ענליכען גורל און אויך אזא גוטע הצלחה.

באָדען און מענשען, מענשען און באָדען — דאס איז דער גרונד-אקארד, דער הויפט-ניגון פון'ם יודישען לעבען אין ארץ ישראל. מענשען פעהלען נישט, אויך באָדען האט נישט געזאלט פעהלען — בפרט אין גליל, וואו ס'איז דא גענוג פלאץ פאר נאך א סך קאלאניעס, ווי אילת-השחר און כפר-גלעדי. דא איז דער באָדען, אויף וועלכען — דאס זעהען מיר שוין — יודען קאנען גליקליך זיין! שפעטליך קומען מיר צום שכל; צו שפעט איז עס אבער נישט!

ריהרענדע בילדער פון יודישען לעבען אין די נאצי-לענדער

פון ה. לאנג

„שטילער אומעט פון מיין פאלק, נעהם מיך צו, פארוויג מיך, טאָרוויג מיך"...

דאס זענען די ערשטע שורות פון א ליד אין דעם „פראגער טאגעבלאט", א צייטונג אויף דייטש, דאס ליעד מיט אנ'אונטערשריפט „עקס" איז געווידמעט „די לעצטע יודען פון די אונטערגעהענדע קהלות אין די היטלער-לענדער".

נישט „דער קול פון שוירער", נישט דער „געשריי פון יסורים", נאר דוקא דער „שטילער אומעט", דער „שטומער צער" בעריהרט דאס הארץ פון דעם פאעט.

און אזוי פיהלען מיר דאך אלע.

אט איז אנ'אויסדרוק אין א דעפעשע, וואס איז ערשינען מיט א וואך צוריק אין „ניו-יארק טיימס":

„לויט אלע ווארשיינליכקייטען וועלען ארום דעם יאהר 1940 שוין מעהר נישט זיין קיין יונגע יודען אין בערלין"...

צוויי יאהר פון היינט, הייסט עס, וועט בערלין אנהויבען זיין „יודען-ריין".

די לעצטע יונגע יודען וועלען אוועק, און די אלטע וועלען ביסלעכווייז אויסשטארבען אין זייער קלעם.

און דאמאלס —

בערלין אהן אנ'איינציגען יודען!

דייטשלאנד וועט זיין ווי שפאניען נאכ'ן גירוש — א לאנד מיט א טויזענד-יאהריגער געשיכטע פון יודישע קהלות, און בלויז פערוואָרפענע מצבות ערגיץ אויף א פערהאלטענעם בית-עלמין וועלען זיין די איינציגע איבערגעבליבענע שפורען פון זיי.

און אפשר דאס אויך נישט. ביי די אינקוויזיטארען פון שפאניען איז געווען א פערערונג צו לשון-קודש'דיגע אותיות; און וואו עס האט נישט געגאלטען פערערונג, האט געגאלטען פחד; לשון קודש'דיגע אותיות זענען פאר זיי ערשינען מיט א מיסטישען, א געהיימניספולען כח, און זיי האבען זיך געשראקען צוצוריהרען זיך צו זיי. אנדערש איז מיט די נאציס. די אבשוילכסטע הפקרות איז אין זייער בלוט. זיי וועלען די פערבליבענע יודישע מצבות צוברעכען און די בית עלמינס ציטרעטען.

זענען די איצטיגע יודען אין בערלין די לעצטע פון ערב דעם ווייטעסטען חורבן, וואס אונזער פאלק האט דורכגעמאכט אין זיין לאנגען לעבען; און וואס טוען די לעצטע יודען אין בערלין? געפינען מיר אין פערשידענע בעריכטען וועגען הארץ-פערכאפענדע פערזאמלונגען, וואס קומען איצט פאר אין די נאך פעבליבענע יודישע היימען אין בערלין — פערכאפענד מיט זייער שטילקייט, מיט'ן שטילען אומעט, וואס פלאטערט דארטען ארום.

ראבינער נעהמען צונויף יודען, וואס דרעהען זיך ארום ווי שאטענס אויף עטליכע גאסען אין בערלין, אנגעקומענע יודען פון אנדערע דייטשע שטעדט, ענטלאפען פון דער נאצישער שטיקעניש דארטען, פון פלאג און מאטערנישען ביי זיך אין דער היים, און זיי, די ראבינער, ברענגען אזעלכע יודען צו דעם אין יענעם הויז, וואו פרעמדע ווערען אייגענע, וואו ווייטע בעפריינדען זיך, לייענט מען די ביבעל...

דא האבען מיר א בילד פון דעם טיפסטען עלענד, און נישט בלויז אנגעקומענע יודען פון אנדערע שטעדט פיהרט מען אזוי אויף אין בערלין, דאס איז איז אויך דער קורס מיט בערלינער יודען גופא. עס בעווייזען זיך „מודעות" אין די בערלינער שוהלען, וואס ענטהאלטען אויפרופען פון רבנים, און זייער אינהאלט איז: כדי צו העלפען מיט אמתער ברודערשאפט אונזערע יודישע ברידער, וועלכע זענען אין צער, זאל איין יוד נעהמען אויף זיך איינצולאדען היינט אין אוונד אין זיין הויז אלע יודען פון דערזעלבער גאס, אדער קווארטאל, און פאר מארגען אוונד זאל עס טהון אנ'אנדער יוד, און ביים צוזאמענקומען זאל מען נישט האלטען קיין רעדעס און נישט בעשפרעכען וועלכע צייט-פראגען, נאר מען זאל צוזאמען לייענען די ביבעל"... זעהט איהר דען נישט א בעשטימט בילד דערפון?

יודען אין טרויער, יודען ווי אבלים, יודען מיט דער בייסענדיגסטער זארג אין זייערע הערצער, זיצען ארום א טיש; איינער לייענט פאר א בלאט פון דער ביבעל, א קאפיטעל תנ"ך, א פרשה חומש, אדער ער זאגט גאר תהילים; און די געדאנקען פון אלעמען טראגען זיך אוועק צו די ווייטסטע היסטארישע צייטען, וואו זיי געפינען רוה פאר זייער צואמפערטער הארץ, וואו צו שעפען מוט, בטחון און לייטערען זייערע נשמות.

עך, ווי ריהרענד עס זענען די בילדער פון אזעלכע שטילע פערזאמלונגען אין די לעצטע יודישע הייזער אין בערלין!

נאר אט שלאגט איבער'ן מח און פאנגט דאס הארץ אונזערס, א בילד פון וויען, און ווידער שטייגט ארויס דאס בילד פון איינצעלנע שורות און געצעהלטע ווערטער פון די קייבעל-דעפעשען, וואס דערגרייכען אונז.

וויענער יודען האבען מעהר נישט וואוהין צו געהן: נישטא פאר זיי קיין ערטער אין דער גרויסער פרעכטיגער שטאָדט וואו ארומצושפאצירען. די שטאָדטישע פארקען, די בריקען, וואס געפינען זיך איבער'ן פליסענדען טייך דורך דער שטאָדט, זענען ענטוועדער דירעקט פערבאָטען פאר זיי, אדער דארטען איז אזא רשעות פון די היטלערישע שטורם-טרופערס, אז עס איז א געפאהר דארטען צו זיין. זיצען די וויענער יודען פערשפארט אין זייערע היימען. די וויענער יודען וואס זענען אלעמאל געווען פרייע גאס-מענשען, מונטערע, לוסטיגע בעזוכער פון קאפעען און פון שפאציר-גערטנער, זיי, די וויענער יודען, וואס פלעגען מיט זייערע גאנצע פאמיליעס פערברענגען אין פרייע שטונדען אין גארטען-קאפעען מיט מוזיק, זיצען איצט אין זייערע היימען, אזוי ווי די געפאנגענע חיות אין שטייגען. מען מוז דאך אבער ארויס אויף דער ליכטיגער גאס; מען מוז דאך פאר א ווילע וואו א שפאציר-טהון; איז געווארען א „מאָדע" ביי די וויענער יודען — שפאצירען אויפ'ן בית-עלמין...

דער בית עולם איז דער שפאציר-גארטען.

ביז מען קומט צום בית עולם איז אויך א ריזיקע; האט מען אויסגעפועלט ביי דער ביטערער שטורעם-טרופערישער ממשלה, אז מען זאל די יודען נישט בעלעסטיגען אויף זייער גאנג צום בית עולם.

מ'האט עס אויסגעפועלט מיט א בעדינג, מיט אנ'אנזאג צו די וויענער יודען: אויף אייער וועג צום בית-עלמין האלט זיך שטיל; זייט נידעריגער פון גראז און שטילער פון וואסער און געהט נישט צופיעל צוזאמען; צושטויבט זיך ווי זאמד...

שארען זיך די ווינער יודען צום בית-עלמין אזוי ווי צעוואָרפענע שאטענס און דארטען, אויפ'ן בית-עלמין ערשט קענען זיי געהן צוזאמען, די בית-עלמין בוימער ווערען זייער שפאציר-פארק; די אלעען צווישען די קברים זענען זייערע בולווארען.

מען שפאצירט דארט הויפטזעכליך שבת פארנאכט און זונטאג. דער עיקר שבת פארנאכט.

זונטאג זענען די ווינער גאסען פול מיט מארשירענדע שטורעם-טרופערס. זוכען יודען אויסצומיידען דעם דרויסען. שבת פארנאכט איז אביסעל לייכטער, ווערט דער גאנצער בית-עלמין אנגעפולט מיט שפאצירענדע יודען, און ס'קומען אלטע און יונגע; און ווער עס ווייסט זיך אונאנדער, פערביינ-הענדיג א קבר פון א נאהנטען; און פרעמדע אויגען ווערען דעמאלט אויך אנגעפולט מיט טרעהרען.

מען שפאצירט אזוי ביז פינסטער. ביז די נאכט נידערט אראב. ביז שווע-

וואס געהערט, וואס געזעהן.

צום אנדענקען פון קדוש שלמה בן יוסף

דאס יודישע טשענסטאכאוו האט ווירדיג בעעהרט דעם אנדענקען פון קדוש שלמה בן יוסף, וועלכער איז געהאנגען געווארען דורך די „ליב-הארציגע" ענגלענדער בעת ער האט געקעמפט פאר'ן פאטערלאנד ארץ-ישראל.

אין דער נייער שוהל, אין דער שטאדט-שוהל זענען פארגעקומען הזכרות און רעדעס וועגען לעבען און העלדישען טויט פון קדוש שלמה בן יוסף.

אין טשענסטאכאוו זענען פערהאן צוויי יונגע-לייט: די בית"ר'ים אברהם לענטשנער און מיכאל אראנאוויטש, וועלכע זענען מיט 6 יאהר צוריק געווען צוזאמען מיט'ן קדוש אויף א הכשרה אין ראזדזיטש, הינטער לוצק, און אט די צוויי יונגע לייט זענען געקומען אין רעדאקציע און דערצעהלט, אז שלמה בן יוסף, וועלכער האט אין פוילען געהייסען שלום טאבאטשניק, איז געווען א הערליכער יונגערמאן, א טרייער איבערגעגעבענער אידעאליסט און א הארציגער פריינד און חבר, זיי האבען אויך בעוויזען פאטאגראפיעס פון שלום'ען מיט זיין אונטערשריפט אין דער העברעאישער שפראך.

נאך דער הכשרה איז שלום טאבאטשניק אוועק קיין ארץ ישראל און זיך געענדערט זיין נאמען אויף שלמה בן יוסף. זעהענדיג דעם העסליכען טעראר פון די אראבער, האט ער אלס טריי-איבערגעגעבענער אידעאליסט פון זיין פאלק און לאנד, געשטעלט זיך אלס קעמפער און געפאלען אלס העלד אויף דער פראנט ליניע.

זיין העלדישער טויט, וועט אנרעגען די אלע יונגע יודען, נישט צו זיין קיין פחדנים, נייערט, עס וועט וועקען ביי זיי דעם מוט און גבורה צו אפפערען דאס לעבען פאר דער הייליגער, גערעכטער זאך.

אייביג, וועט ווי א הייליג פייערל לויכטען און בעוועגען צו גרויסע העראאישע מעשים, דאס אנדענקען פון קדוש שלמה בן יוסף.

גוט-פרייטאג, יודעלעך...

קומט זומער-לעב, צופאהרען זיך אונזערע יודען—ווער אין די מרחקים: קיין קריניצע, אין די בעסקידען אדער ווער גאר נאהנט—קיין בלאכאווניע, אלשטין אזוי., און פערגעסען, אז אין שטאדט זענען געבליבען הונדערטער ארימע יודישע פאמיליעס, וועלכע געניסען פון די „תומכי-עניים" און מיט זייער אוועקפאהרען וועלען די 400 יודישע פאמיליעס נישט האבען אפילו שבת שטיקעל חלה אדער ברויט.

האט אייך שוין דער אין הימעל געהאלפען און איהר קאנט יא אוועקפאהרען, טארט איהר אבער נישט פערגעסען אין אייערע ארימע ברידער און שוועסטער אין דער שטאדט. איז איינס פון די צוויי—אדער נעמט מיט די ארימע לייט אויף אייער זומער-וואוינונג, אדער אז דאס איז אייך נישט בעקוועם—טא לאזט איבער פאר זיי די פארציעס, וואס איהר גיט יעדען שבת.

די „תומכי-עניים"-פערוואלטונג קלערט תחבולות, ווי אזוי אויף דער זומער-צייט צו פערזארגען די ארימע-לייט מיט די פארציעס. נו, מילא, אייך נאכיאגען אין די בעסקידען איז זי נישט אימשטאנד, האבען זיי בעשלאסען לכל הפחות, אז די יודישע פאמיליעס, וועלכע געפינען זיך אין בלאכאווניע, זאלען יעדען פרייטאג געבען זייערע פארציעס פאר די שטאדטישע ארימע יודישע משפחות.

עס איז דעריבער געשאפען געווארען א זאמעל-פונקט אין בלאכאווניע וואו מידי פרייטאג בפרייטאג וועלען ספעציעלע שליחים ארומגעהן איבער די ווילעס און אנשטאט: „גוט-שבת, יודעלעך", וועלען זיי שרייען: „גוט-פרייטאג, יודעלעך"...

אלזא, טשענסטאכאווער יודען אין בלאכאווניע, טאמער וועט איהר הערען, אויסשרייען! „גוט-פרייטאג, יודעלעך!" זאלט איהר ארויסגעבען חלה אדער ברויט, כדי די בכבוד'ע ארימע יודישע משפחות זאלען צוליב אייער זומער-וואוינונג נישט דארפען ליידען קיין הונגער.

אלזא, געדענק,—„גוט-פרייטאג, יודעלעך"...

די ארבייט איז אין פולען ברען.

הכלל, די האנדווערקער-שולע האט זיך נישט בעגנוגענט מיט מויל מלאכה: מען וועט בויען, נאר אומר ועושה — די ארבייט פון אויפבויען א נייעם פליגעל איז שוין אין פולען ברען, דער פונדאמענט איז שוין געלייגט און מען מויערט שוין דעם ערשטען שטאק.

כ'שטעל זיך פאר, אז ווען אונזערע כלל-טהוער וואלטען זיך פערנומען מיט דעם בוי, וואלטען זיי שוין מרעיש עולם געווען, זיי וואלטען געפויקט אויף אלע טאצען, גערופען פערזאמלונגען מיט קילאמעטערדיגע בעריכטען, מיט קול קורא'ס צו דער ברייטער און שמאלער יודישער געזעלשאפט, דאן וואלטען געשאפען געווארען אלערליי קאמיסיעס: בוי-קאמיסיע, טעכנישע קאמיסיע, פינאנס-קאמיסיע און איבער אלעם — כבודים קאמיסיעס. דא אבער איז שא, שטיל, נישט מען הערט, נאר מען זעהט.

אוודאי זענען אויך ביי דער האנדווערקער שולע געשאפען געווארען די געהעריגע קאמיסיעס, וועלכע האבען די אויפגאבע א. ז. וו., נאר קיינער פון זיי רעש'ט נישט. און זאל עס פעסטגעשטעלט ווערען, אז אויסער דער געביידע, וואס ווערט אויפגעשטעלט, מוז אויך געמאכט ווערען א רעמאנט אין דער אלטער געביידע, אזוי, אז עס איז פארגעזעהען אנ'אויסגאבע פון עטליכע דרייסיג טויזענד זלאטעס און דאך זענען זיי זיכער, אז זיי וועלען די סומע פערשאפען.

אין די איצטיגע צייטען איז א האנדווערקער-שולע דער צוגרייטונגס-ווארשטאט פאר צעהנדלינגער און הונדערטער יודישע יונגעלייט צו זייער לעבען, דארף דעריבער יעדער שריט, וואס ווערט אונטערגענומען, כדי צו פערברייטערן דעם דאזיגען ווארשטאט, הייס בעגריסט ווערען.

מען טאר ביי דער געלעגענהייט נישט פערגעסען אין דער איניציאטיוו און ארגאניזאציאנס-פעהיגקייטען פון דיר אינזש. פשיפוסקער, וועלכער איז איבערגעגעבען דער דאזיגער שולע מיט לייב און לעבען און אין משך פון די 17 יאהר פון זיין פערנעמען דעם אמט אלט דירעקטאר אין דער דאזיגער שולע, האט ער א סך אויפגעטהון זי צו פערשענערען און פערגרעסערען. אויך איצט ביים צובויען א נייעם פליגעל, שטעהט ער אויף דער וואך און לייגט אריין זיין גאנצע ענערגיע און ארגאניזאציע. דערביי בלאזט ער נישט פון זיך, נאר אלס „עמך" מענש, טהוט ער אלעס בעשיידען, געוויסענהאפט, אהן רעש.

אויף גארנצארסקא גאס נומער 8 שטעהט שוין 40 יאהר די דאזיגע האנדווערקער-שולע. לכתחילה האבען אונזערע יודען געקוקט אויף איהר, ווי אויף עפיס א נישט-וויכטיגע אינסטיטוציע. מיט דער צייט אבער איז איהר בעדייטונג וואס אמאל געווארען געהויבענער, אזוי אז זי איז איינע פון אונזערע וויכטיגסטע אינסטיטוציעס.

דער פועל-יוצא פון דעם אלעם איז, אז אונזערע יודען דארפען שענקען מעהר אויפמערקזאמקייט דער דאזיגער אינסטיטוציע און מיטהעלפען צו איהר ענטוויקלונג, ווייל זי איז א וויכטיגער פאקטאר אין אונזער לעבען. און וואס גרעסער עס ווערט דער בנין, וואס מעהר ווארשטאטען עס וועלען דארטען געשאפען ווערען, אלץ מעהר זעלבסט-

רע שאמפנס הילפן אין די קברים און אלע שפאצירנדע יודען ארום די קברים.

דאס ברינגט פאר די לעצטע יודען אין די היטלער-לענדער איז בית עולם-גראז; די לופט פאר זיי צו אטעמען איז בית-עולם לופט.

און ווי דער שארפסטער סימבאל פון אלע אונטערגעהענדע יודישע קהלות אין דער היטלער-וועלט איז דער לעצטער מנין יודען פון דער שטאדט ווארמס.

ווידערמאל, בלויז א קורצער בעריכט, דעריבראנט זיך צו אונז, א סטאטיסטישער בעריכט:

אין יאהר 1933 האט די יודישע קהלה פון ווארמס געצעהלט העכער טויזענד נפשות; אין יאהר 1937—שוין פינף הונדערט און ניין-און-פערציג נפשות; און איצט. בלויז א יאהר שפעטער—נישט מעהר ווי א צעהן פאטערס מיט פאמיליעס מיט גאנץ קליינע קינדער. בלויז איין מנין, דער לעצטער מנין.

ווארמס איז דורות נאכאנאנד געווען פון די וויכטיגסטע היסטארישע שטעדט פאר די דייטשע יודען, ווארמס האט געהאט טראדיציע, היסטאריע און לעגענדע.

אין ווארמס איז דא די רש"י שוהל, א צאהל דורות האט געגאלטען ווי א פאקט, אז די רש"י-שוהל איז די ישיבה וואו דער גרויסער מפרש, דער פאפולערער פארטייטשער פון דער תורה און פון תלמוד, האט געלערנט אין זיינע קינדער יאהרען; שפעטער איז אויפגעקלערט געווארען, אז דאס האט נישט געקענט זיין, אז בעת רש"י האט טאקע פערבראכט אין זיינע יונגע יאהרען אין ווארמס, איז די רש"י שוהל ערשט אויפגעקומען עטליכע הונדערט יאהר שפעטער; מען האט די שוהל בלויז א נאמען געגעבען רש"י-שוהל—צום כבוד פון דעם היסטאריש-בעריהמטען געלעהרטען און שרייבער; אבער שוין דאס אליין וואס עטליכע הונדערט יאהר אז די ווארמסער שוהל שטעהט מיט'ן נאמען רש"י דערויף, האט געגעבען דער יודישער קהלה א ספעציעלען אנזעהן.

און מיט ווארמס איז פערבונדען נאך א פאלקס געשיכטע, א גרויסע מארעל-געשיכטע, וואס קען נישט ארויסגענומען ווערען פונ'ם הארצען פון די דייטשע יודען.

אין די ווייטע צייטען פון די קרייצצוגען האבען בישאפען פון די ווארמסער קלויסטערס געשיקט די „קרייצטרעגער" אויסצומארדען אלע יודען אין ווארמס. האבען די יודען געשיקט צו זיי אפפעטער, און זיי האבען נישט נעווירקט; האבען זיך געמעלדעט צוועלף יודען, אז זיי וועלען זיין דער יודישער זעלבסט-שוץ און זיי האבען צום טויט דערשלאגען די בישאפען; און ווייל זיי האבען מיט טויט זיך בענוצט אין זייער זעלבסטשוץ, האבען זיי בעשלאסען אליין אויך צו שטארבען, און זיי, די צוועלף, זענען צוזאמען בעגאנגען זעלבסטמארד...

אויפ'ן אלטען ווארמסער בית-עלמין איז נאך דא א „מצבה פון די צוועלף", שטיין נאך שטיין אויף יענעם בית-עלמין זענען שפורען פון גאר ווייטע און פון נאהנטע יודישע געשיכטע.

יאהרהונדערט נאך יאהרהונדערט וויקעלט זיך דארטען ווי א סצענאריע פון א טייערען פילם מיט געשטאלטען פון אלטע יודישע געלערזאמקייט און פון שפעטערע וועלט-וויסענשאפט, און פון אלטע און נייע לעבענס-שטייגערען, יעדער דור מיט זיינע מנהגים און געדאנקען און שטרעבונגען, און קיין ווארמס פלעגען דערפאר פאהרען אלע רייזענדע מיט א זין פאר יודישע געשיכטע און מיט א בענקשאפט אויפצוזוכען דאס אינטימע פון דער יודישער פאלקס נשמה. ווארמס איז געווען א טייערער מוזעאום אינ'ם דייטש-יודישען לעבען.

איצט איז דארטען געבליבען דער לעצטער מנין יודען; און ער פערזאמעלט זיך שטיל, דער מנין, ער קומט אריין אין דער רש"י-שוהל, קוקט אויף די אלטע מצבות; אויך דער לעצטער מנין געזעגענט זיך שוין.

ריהרענדע בילדער פון יודישען לעבען אין די היטלער-לענדער, ריהרענדער מיט זייער שמילען אומעט, וואס ערשט דאס צופט די הארץ, און מיט די ווערטער פון דעם פאעט טראגט זיך אהין דער גרוס אויך פון אונז:

„שטילער אומעט פון מיין פאלק, נעהם מיך צו, פערוועב מיך, פערוויג מיך"...

אינוש. מ פייגין

אין אחריות'פולען מאמענט

(צו דער אקציע „למען מחוסרי-העבודה)

די איצטיגע תקופה אין יודענטום בכלל און אין ארץ-ישראל-אויפבוי. בפרט-פאדערט פון אונז זיך אבצוגעבען רעכענשאפט מכח אונזערע דערגרייכונגען און פערלוסטען, וואס עס האט פעראורזאכט דער 2 יעהריגער אראבישער טעראר אין ארץ-ישראל, עס איז קלאר ווי דער טאג, אז דער טעראר האט כלפי-פנים שטארק צעמענטירט און געקרעפטיגט די יודישע אויפבוי רייהען און א דאנק איהם זענען ענטשטאנען א רייהע נייע ישוב-פונקטען און עקזיסטענץ-מעגליכקייטען פאר נייע ווירטשאפטס צווייגען, ווי: ים-ווירטשאפט, פארט-ארבייט, וואס האט זיך ביז איצט פולשטענדיג געפינען אין אראבישע הענד. ליידער אבער איז צוליב'ן בויקאט און צוריקהאלט פון דער עליה ענטשטאנען א גרויסע ארבייטסלאזיגקייט—צירקא 16,000 ארבייטסלאזע. אין די דאזיגע רייהען געפינט זיך על-פי-רוב די נאציאנאלע ארבייטערשאפט, וועמענס לאגע עס איז זייער קריטישער פון דער „הסתדרות העובדים הכללית". די סבה—אן איינפאכע: ווערענד די לעצטע בעזיצט א גרויסע רייהע קאאפעראטיוען און בענק און אונטערשטיצט מיט די הכנסות איהרע ארבייטסלאזע מיטגלידער, האט דאגעגען די נאציאנאלע ארבייטערשאפט קיין שום הכנסה קוועלען, מיט וועלכע זי זאל אימשטאנד זיין צו שטיצען פארלויפיג איהרע חברים. עס איז אן אקסיאמע, אז יעדע פערמינדערונג פון וואסערען עס זאל נישט זיין יוד אין ארץ-ישראל, איז היינט-צו-טאג, ביי די געגענווארטיגע פאליטישע בעדינגונגען, א שווערער קלאפ פאר'ן גאנצען ווייטערדיגען ענטוויקלונגס עטאפ פון ישוב און פון אונזער נאציאנאלע גרונד-רעכט, מיט וועלכע מיר אפערירען געגענאיבער דער מאנדאטאר-מאכט. זעלבסטפערשטענדליך, אז עס איז אונדערלאזבאר אין איצטיגען מאמענט, אז אט דער דאזיגער עלעמענט אויף וועלכען עס שטיצט זיך אונזער גאנצע אויפלעבונגס בעוועגונג און וואס שפיעלט אזא קאלאסאלע ראלע ביי דער אויפפאסונג פון אונזערע רעכט—זאל זיין געצווינגען פשוט צוליב'ן שטיקעל ברויט צו פערלאזען ארץ-ישראל.

אין אנבליק פון אט דער דאזיגער קאטאסטראפאלער לאגע ווערט איצט, וואו עס געפינט זיך נור א יודישער ישוב אין דער וועלט, אדורכגעפיהרט דער „מפעל למען מחוסרי-העבודה". די דאזיגע אקציע איז פראקלאמירט געווארען דורך די פראמינענטסטע יודישע פערזענליכקייטען אין ארץ ישראל, אהן אונטערשיד פון פארטיי און שאטירונג. די אויפגאבע פונ'ם מפעל איז: צו קרעפטיגען און דערמוטיגען דעם נאציאנאלען ארבייטער אין ארץ-ישראל. צוויי יאהר נאכאנאנד בושעוועט שוין דער גרויזאמער טעראר, וואס האט אממייסטען פעראורזאכט קרבנות אין די רייהען פונ'ם נאציאנאלען ארבייטער, וועלכער קעמפט מיט שטאלץ און ווירדע פאר אריין יודיש ארץ-ישראל.

דאס יודישע טשענסטאכאו, וועלכע איז בעריהמט אומעטום מיט איהר אפפערווילליגקייט לטובת ארץ-ישראל און פערנעמט דעם אויבענאן אין דער דאזיגער הינזיכט אינ'ם פוילישען יודענטום, וועט געוויס נישט היינטער-שטעליג בלייבען אויך אין דער דאזיגער דערהאבענער אקציע. מיר גלויבען, אז יעדער טשענסטאכאווער יוד וועט לויט'ן און אפילו איבער'ן יכולת אונטערשטיצען דעם יודישען נאציאנאלען ארבייטער אין ארץ-ישראל, וועלכער איז דער פונדאמענט פון אונזער גאנצער איצטיגער תקופת-התחיה.

מיינע זכרונות וועגען שלמה בן-יוסף

ווען עס זענען ווי אנגעקומען די ערשטע ידיעות וועגען טויט-אורטייל אויף שלמה בן-יוסף (שלום טאבאטשניק) און איינצעלהייטען וועגען זיין פערזאן, האט זיך מיר דערמאנט, אז איך האב אמאל מיט איהם פערבראכט א לענגערע צייט. אינסטינקטיוו האב איך אנגעהויבען נישטערן אין מיין ארכיוו און כ'האב טאקי דארט געפינען זיינס א בילד מיט אן'אויטאגראף אלס מתנה פאר מיר. אין מיינע געדאנקען האבען ווי דורך א קאליידאסקאפ אדורכגעשוועבט פערשידענע זכרונות פון מיין צוזאמענלעבען מיט דעם ערשט נאר וואס אומגעקומענעם קדוש.

געווען איז עס מיט 6 יאהר צוריק ווען צוויי טשענסטאכאווער בית"רים זענען מיר, אבזייענדיג א געוויסע צייט אין דער לוצקער פלוגת-הכשרה, איבערגעשיקט געווארען אין וואהלינער שטעדטיל ראזישטש, וואו עס האט זיך געפינען א קליינע גרופע בית"רים אויף כבוש-העבודה. מפקד פון דער דאזיגער גרופע איז געווען שלמה בן-יוסף. זייענדיג מיט איהם און אונטער זיין אנפיהרערשאפט א גענוג לאנגע צייט האב איך געהאט די מעגליכקייט גענוי צו בעקענען דעם מענש, זיין כאראקטער און מענטאליטעט. א שווייגענדער אין שטענדיג-פערשלאסענער אין זיך, פלעגט ער גאנץ ווייניג רעדען און זעלטען ווען עס האט זיך אויף זיין פנים בעוויזען א שמייכעל. ווען ער האט שוין יא גערעדט, איז עס געווען וואגיג, פול מיט ערנסטקייט און בערעכענטקייט.

זיין גאנץ וועזען איז געווען דער אויסדרוק און ארבייטזאמקייט, איבערגעגעבענהייט און דיסציפלין און דאס האט ער געפאדערט פון יעדען פון אונז ביי דער גרויער בית"רישער ארבייט.

ווען מיר זענען נאך דער טאג טעגליכער שווערע ארבייט געפאלען מיעדע און ערשעפטע אויף די הילצערנע נארעס, יעדער אין זיין ווינקעל, איז ער איינער אונערמידליך געבליבען אויף די פיס און געארבייט איבער דעם בעשטאנד אין קבוץ.

גאנץ אפט זענען געווען פעלען, ווען אין פלוגה האט געהערשט הונגער, שוין צוליעב דעם, וואס מיר זענען געבליבען אהן ארבייט; מאמענטענווייז האט זיך אויסגעדרוקט, אז מיר וועלען צוזאמענגעבראכען ווערען אונטער דער אזוי-שווערער לאסט און וועלען מוזען רעזיגנירען פון דעם ערשט-ערארבערטען ארבייט-פלאץ, אבער שלום האט מיט זיין אונערשעפליכען און שטארקען ווילען אונז געוועקט צו אויסדויער, אונברחמנות'דיג פערטריבען דעם יאוש און דעפרעסיע, וועלכע האבען אזוי בעשווערט אונזערע געמיטער. מיט זיין פעסטען גלויבען און טיעפער איבערצייגונג זענען מיר געווארען מיטגעריסען, א דאנק וואס מיר האבען בעקומען א ווייטערען איינהאלט אין דער דאמאלס אזוי הייליגער כבוש-העבודה.

איך דערמאן זיך עס איז געווען א פאל, ווען ס'איז אנגעקומען א טרויעריגע ידיעה פון לוצק, אז אונזערס א חבר פון קבוץ איז טראגיש אומגעקומען אין די כוואליעס פון סטיר.

שלום האט נישט געקאנט איינרוהען. נישט האבענדיג קיין געלד אויף הוצאות איז ער געגאנגען אונטער א שטארקען שלאקס רעגען צו פוס נאך לוצק, כאטש עס איז געווען אזא ווייטער מהלך בכדי אבצוגעבען דעם לעצטען כבוד א חבר. דאס איז אן'איבעריגער בעווייז פון זיין טיעפער איבערגעגעבענהייט און צוגעבינדענקייט צו אייגענע חברים...

זיין גרעסטע שטרעבונג איז געווען צו קומען נאך ארץ ישראל און אנשליסען זיך אין די קאדרען פון די קעמפענדע חברים אין לאנד. און ווען מיר זענען געזעסען ביי די קולטורעלע אסיפות און גערעדט וועגען ארץ ישראל פלעגט זיין אזוי-שטענדיג ערנסט פנים אויפלויכטען און זיין הארץ האט אויפגעברויזט מיט בעגעהר צו דערגרייכען צו די שעהנע בערג פון גליל, וואס ער האט אויסגעחלומט אין זיין פאנטאזיע. זיין ציעל האט ער דערגרייכט. מיט זיין אייגען בלוט האט ער צוגעדעקט די ערד פון ארץ ישראל.

ווי א לעבעדיגער מאנומענט וועט שלמה בן-יוסף זיין איינגעקריצט אין די הערצער פון דער יודישער יוגענד, וועלכע וועט מיט שטאלץ און ווירדע דערמאנען זיין נאמען.

מיט זיין העלדענטהאט האט שלמה בן-יוסף בעוויזען זיך צו שטעלען אין דער רייע העראאישע געשטאלטען, וועלכע האבען מיט זייער אייגען לעבען בעצאהלט פאר דער צוריקעראבערונג פון לאנד און בעפרייאונג פון יודישען פאלק.

אברהם לענטשנער

שטענדיגע יודישע בעלי מלאכות וועלען מיר האבען.

אין עטליכע וואכען ארום וועט דער נייער בנין זיין פערטיג, דערוויילע אבער איז די ארבייט אין פולען ביגען.

ער האט „פערגעסען"...

ווען איהר וועט זעהען א נומער „נאניעץ" וועט איהר יעדעס מאל דארט געפינען כל דבר אכזרי אויף יודען. יודען זענען שווינדלער, גנבים, שונאים פון פאלק א. אז. וו. א. אז. וו. די „נאניעץ"-לייט האלטען אין איין אויסטראכטען שקרים געגען יודען, אבי אונטערצורייצען די לעזער א ביסעל יודישע מערנים. טרעפט שוין אמאל, אז דער „גאניאץ" מוז שוין שרייבען וועגען א פאטריאטישען מהאט וועגען א יודען, כדי דער דאזיגער מהאט זאל דיענען אלט ביישפיעל פאר אנדערע, מאכט עס דער „גאניעץ" חצי שלי חצי שלך — ער פערעפענטליכט די גופא מעשה, נאר ער טהוט א „קלייניגקייט" — ער דערמאנט נישט, אז דאס האט געטהאן א יוד.

אט וועל איך אייך ברענגען א'פאקט:

אין דער קנויפען-פאבריק פון דעם יודען יעקב גאלדשטיין, אין וועלכער עס ארבייטען העלפט יודען און העלפט קריסטען, האבען די ארבייטער אבגעגעבען א גאנצען טאג ארבייט פאר'ן נאציאנאלען פערטיידיגונגס פאנד, וואס האט בעטראפען אזוי פיעל און אזוי פיעל. דער יודישער פאבריקאנט האט דאן פון זיין זייט געשאנקען אזא סומע וויפיעל אלע ארבייטער צוזאמען האבען געגעבען, נעמט דער „נאניעץ" און שרייבט וועגען דער פאטריאטישער עובדה און הייסט אלע פוילישע בירגער זיך נעמען א ביישפיעל פון דער דאזיגער איידעלער טהאט. נאר אז דאס איז פארגעקומען אין א יודישער פאבריק, אין א פאבריק פון „פרעמדע" און דער „פרעמדער" פאבריקאנט, וועלכער איז א יוד האט געגעבען דערצו די איניציאטיוו און האט אויך געגעבען פון זיין אייגענע קעשענע א גרעסערע סומע — דאס האט ער „צופעליג פערגעסען"...

וואכענדיג געמאכט דעם „ששי"

נישט יעדע עליה ביים ספר האט דעם זעלבען ווערט. אזוי, למשל, איז „שלישי" אין דער שוהל דער גרעסטער יחסן, וואס עס בעקומט דער רב אדער דער ראש-הקהל; אין חסידים-שטיבעל איז ווידער „ששי" דער יחסן, וואס עס בעקומט דער שענסטער יוד, דער פייערדיגער חסיד, דאגעגען איז רביעי א קנאפערער יחסן א. ז. וו.

אויך אין גערער שטיבעל, אלעע 8, איז דער הויפט-יחסן, ווי אין אלע חסידישע שטיבלעך דער „ששי" און מכבד געווען דערמיט האט מען נאר א פיש פיש, אן'אויסגעארבייטען יודען מיט מעלות; ווינגען די קלים, איבערוויפט יונגעלייטלעך, האבען קיינמאל נישט געקענט חלומ'ען אויך צו געניסען דעם טעם פון א „ששי".

ראוועגט אבער אין דעם אויבענ-דערמאנטען שטיבעל א יונגערמאן, ישעיהו געציל, המכונה שיי געציל, וועלכער האט אויך געלעכצט איינמאל אין זיין לעבען צו פיהלען דעם טעם פון „ששי". אזוי אבער ווי ער איז נאך יונג, ער האט נאך נישט קיין גרויסע בארד, האט ער טאקי נאר געקענט חלומ'ען דערפון; אונזער „שיי"-געציל" האט אבער פון זיין פלאן אמאל אריינצוכאפען א ששי נישט רעזיגנירט און טרעפענדיג אין דער ערשטער אלע דעם גבאי ר' חיים פ., האט אונזער ישעיה געציל מיט איהם פערפיהרט א שמועס וועגען ששי. דער גבאי איז עפעס געווען אין א גוטער מינוט, רופט ער זיך אן צו ישעיה געצלען: אויב די גיבסט א גילדען, וועסטו איה"ש שבת בעקומען ששי, אונזער ישעיה געציל קלערט נישט לאנג, כאפט ארויס א גילדען און בעצאהלט שוין פאר דער עליה. דער גבאי האט געזעהן, אז ער איז אריינגעפאלען, האט ער זיך געוואלט צוריקציהען, נאר עס איז שוין געווען פערפאלען—דער גילדען איז שוין געווען צוגענומען—מוצא שפתיך תשמור.

קומענדיג שבת צום דאווענען—עס איז געווען שבת מברכים—מען גיט א קוק, דער גבאי ר' חיים איז נישטא, וואס איז? ווייזט זיך ארויס, אזוי ווי ער האט אבגעטהון אזא „מעשה-רע" און פערקויפט ששי א יונגענמאן, האט ער דאך געוואוסט, אז אין שטיבעל וועט זיך טהון חושך, איז ער אוועק דאווענען אין פילצער בית המדרש,—זאל ער נישט זיין ביים פייער. הקיצור, עס איז געקומען צו קריאת-התורה, פאדערט אונזער שיי-געציל ששי. היות אבער ווי דער גבאי איז נישטא, וויל איהם דער צווייטער גבאי נישט געבען די עליה—אויך די שענע יודען האבען אויפגעהויבען א רעש: הנשמע כזאת? אונזער „שיי"-געציל איז אבער נישט קיין מענשיל, וואס זאל זיך לאזען בלאזען אין דער קאשע ארוין—מקח איז מקח, הקיצור, ט'האבען נישט געהאלפען קיין טענות, דער צווייטער גבאי ר' איטשע י. האט לאין ברירה אוועקגעגעבען ששי דעם ריכטיגען קויבער.

נאכ'ן לייענען האט זיך ערשט געמאכט די אמת'ע בהלה. די אלטע יודען האבען מרעיש עולם געווען, אזעלכעס געדענקען זיי נישט. א גליק האט געהאט דער גבאי ר' חיים, וועלכער איז לכתחילה נישט געקומען אין שטיבעל אריין, אז נישט וואלט ער ערשט בעקומען די אמת'ע עליה.

דערווייל קאכט זיך אין גערער שטיבעל און מיט וואס דאס וועט זיך ענדיגען איז נאך נישט קלאר. יעדענפאלס בין איך אייך מבטיח, אז איך וועל זיך בעמיהען אייך צו וויסען צו טהון וועגען די ווייטערדיגע קריעגס-אפעראציעס, וואס וועלען פארקומען אויפ'ן מלחמה-שטח פון גערער שטיבעל און אלץ צוליעב דעם, וואס מען האט וואכענדיג געמאכט דעם „ששי".

כדאי אויפמערקזאם צו מאכען

עטליכע ווערטער אויפ'ן אדרעס פון די יודישע ארטיסטען, וועלכע קומען אהער לעצטענס אויף גאסטראלען און פון יודישען פובליקום, וועלכעס האט אויפגעהערט צו בעזוכען די יודישע פארשטעלונגען.

צוערשט צו די יודישע ארטיסטען: זאגט מיר, חברים, פארוואס קומט איהר לעצטענס צו אונז אראב מיט אזעלכע שמאנצעס, וואס עס שלאגט צו די גאלז און פערדרוסליכער איז נאך דאס, וואס מיט די שמאנצעס קומען אראב גרויסע ארטיסטען, מיט וועלט-נעמען, ווי דאס איז געווען דער פאל מיט זיגמונט טורקאוו פאר עטליכע וואכען צוריק, און דאס זעלבע איז אויך געשעהן מיט אזא קערנדיגער ארטיסטין, ווי דינה האלפערן. צו זייער שפיעלען קאן מען נישט האבען קיין טענות, פערקעהרט, סיי זיגמונט טורקאוו, סיי דינה האלפערן, רופען ארויס מיט זייער שפיעלען ענטציקונג, בעגייסטערונג; פערדריסט עס טאקי נאך מעהר, וואס זיי ווייזען ארויס זייער טאלאנט אין אזעלכע נארישע מאכערייקעס.

צום פובליקום איז אבער אויך דא א טענה: פארוואס, זאגט מיר, טשענסטאכאווער יודישער טעאטער-עולם, קומט איהר נישט מעהר אין יודישען טעאטער אריין? דער תירוץ, אז איהר ווילט נישט געהן אויף אזעלכע מאכערייקעס, איז קיין תירוץ נישט, ווייל איהר קאנט נישט וויסען פון פריהער אויס, אז אזעלכע קינסטלער, ווי זיגמונט טורקאוו אדער דינה האלפערן וועלען נישט קומען מיט קיין קונסט-פיעסען, און איבריגענס איז נישט אזוי געפעהרליך; מען קאן גאנץ דרייסט פערדייען די דאזיגע אויפפיהרונגען, וועלכע זענען יעדענפאלס נישט ערגער פון דעם רעפערטואר, וואס ווערט אויפגעפיהרט אין פוילישען טעאטער און פונדעסטוועגען לויפט איהר דארט יא און אין יודישען טעאטער נישט.

עס טהוט וועה דאס הארץ, ווען מען זעהט, אז ביי אויפטריטען פון אונזערע בעסטע ארטיסטען איז דער זאל ליידיג.

אט אויף דער דאזיגער ערשיינונג איז כדאי אויפמערקזאם צו מאכען.

לויתן

דאס פאר א בעשייניגונג דארף מען צושטעלען אויף צו לערנען א לערן-יונגעל אהן מייסטער-דיפלאם

ווי מיר האבען שוין איבערגעגעבען איז פערהאן א צירקולאר פון האנ-דעלס און אינדוסטריע-מיניסטעריום, אז נישט נאר האנדווערקער מיט מייס-טער-דיפלאמען קענען שליסען אבמא-כען מיט לערן יונגלעך נאר אויך בעלי-מלאכות מיט האנדווערקער קארטען, וועלכע האבען אין יאהר 1927 אין זייערע ווארשטאטען בעשעפטיגט גע-דונגענע ארבייטער. דערצו דארף מען אבער צושטעלען א צייגניש, אז מ'האט ווירקליך אין יאהר 1927 בעשעפטיגט ארבייטער אדער לערן-יונגלעך.

ס'איז דעריבער ענטשטאנען די פראגע, וואס פארא צייגניש דארף אין דעם פאל צוגעשטעלט ווערען? די לאדזער האנדווערקער-קאמער, וועלכע איז בכלל נישט געווען צופרידען מיט דעם דאזיגען צירקולאר האט לכתחילה אנגעהויבען אנצווענדען א סיסטעם, אז מען מוז פארשטעלען א צייגניש, אז אין יאהר 1927 האט מען געהאט פערזיכערט לכל הפחות איין געדונגע-נעם ארבייטער אדער לערן-יונגעל אין דער קראנקען-קאסע, אזא סיסטעם איז בכלל נישט ריכטיג. ווי איז למשל דער דין ווען דער האנדווערקער האט צוליב דעם אדער יענעם טעם דעמאלס נישט איינגעמעלדען זיינע ארבייטער אין דער קראנקען קאסע טא וואס פאר א רעכט האט איהם דערפאר צו בעשטראפען די לאדזער האנדווערקער-קאמער, (דאס איז אנ'ענין פאר זיך און קען נישט געמאכט ווערען אב-הענגיג איינער פון אנדערען).

נאך א רייהע אינטערווענצען מצד די יודישע ראטמענער אין דער האנד-ווערקער קאמער איז אנגענומען גע-ווארען די שטעלונג, אז ס'איז גענוג ווען דער פעראינטערעסירטער וועט צושטעלען א צייגניש פון צעך, אז אין יאהר 1927 בעשעפטיגט געדונגענע ארבייטער אדער לערן-יונגלעך.

ס'וואלט געווען כדאי, אז די צעכען זאלען נישט מאכען קיין בעזונדערע שוועריגקייטען ביים ארויסגעבען אזעל-כע צייגנישען אין דער צייט ווען דער צעך איבערצייגט זיך, אז דער בעל-מלאכה קוואליפיצירט זיך צו שליסען אנ'אבמאך מיט א לערן יונגעל.

ווי איז די שטעלונג פון די יוד. האנדווערקער צו דער פראגע פון צוואנגס-אנגעהעריגקייט צו די צעכען?

די פראגע וועגען צוואנגס-צעכען איז נישט קיין נייע, שוין מיט עטליכע יאהר צוריק איז פארגעקומען אנ'אויס-פיהרליכע און אויסשעפענדע דיסקוסיע וועגען דער פראגע צי זענען צוואנגס צעכען נוצליך פאר דער ארגאניזאציע פון דער מלאכה אדער נישט די פרא-גע איז געווארען ווידער אקטועל איצט ווען ס'ווערט בעטראכט אין די גע-זעצגעבערישע אינסטאנצען די נאוועלע צום אינדוסטרי-געזעץ. די סיים-קא-מיסיע און דער סיים גופא, דורך וועל-כע די נאוועלע איז שוין אדורכגעגאנ-גען האט נישט אנגענומען דעם פרינ-ציפ פון צוואנגס צעכען, דאגעגען האט דער סענאט אריינגעפיהרט אין דער נאוועלע די דאזיגע אויסבעסערונג, וועלכע איז געשטיצט געווארען דורך דעם רעגירונגס-פארשטעהער. דער רע-גירונגס-פארשטעהער האט דערביי ער-קלערט, אז די צוואנגס אנגעהעריגקייט צו די צעכען וועט איינגעפיהרט ווע-רען אלס פרוב.

אמת, אז אונזערע האנדווערקער-אינסטאנצען פעררופען זיך אויף דעם זעלבען בעשלוס, וועלכער זאגט זיך ארויס געגען צוואנגס-צעכען, דאס איז אבער ווענין, דער ענין מוז אויסגעדיסקוטירט ווערען, אונזערע בעדינגונ-גען ענדערען זיך פון טאג צו טאג. דאס לעבען און טעטיגקייט ווערט רעגלאמענטירט און בעגרעניצט. שוין דאס צעכען געזעץ אליין האט שטארק בעגרעניצט די פרייהייט פון אויספיה-רען א מלאכה און דעם צוואנג זיך צו פערזעהען מיט פערשידענע מינים דא-קומענטען און דיפלאמען דאס אינדוס-טרי געזעץ האט אויך געשאפען די צעכען אלס אינסטיטוציעס וועלכע זא-לען שטאנדיג זיין אין קאנטאקט מיט דער האנדווערקער-זעלבסטפערוואלטונג ווי עס זענען די האנדווערקער קא-מערען.

דאס איינפיהרען די צוואנגס אנגע-העריגקייט צו די צעכען וואלט געווען א ווייטערדיגער בעגרעניצונג פון יע-דען בעל-מלאכה און וואלט איהם אב-הענגיג געמאכט נישט בלויז פון דער האנדווערקער-קאמער נאר אויך פון די צעכען.

ס'זענען אבער פערהאן מאטיוען, וועלכע בערעכטיגען דאס איינפיהרען צוואנגס צעכען, יעדענפאלס איז דער ענין נישט אינגאנצען אויסגעקלערט און דער ענין דארף גענומען ווערען אויף דער טאג ארדנונג אין די רייהען פון די יודישע האנדווערקער, ער דארף גענוי בעלויכטען ווערען און די אנפיהרענדע יודישע האנדווערקער אינסטאנצען דארפען איצט ווידערא-מאל אננעמען א קלארע שטעלונג אין דער פראגע.

וועגען עסטעטישען אויסזעהן און געזונד-הייטס=מצב פון דער שטאדט

אין צוזאמענהאנג מיט די לעצטע פעראָרדנונגען וועגען דערהויבען דעם עסטעטישען אויסזעהן פון דער שטאדט איז פערעפענטליכט געווארען פאלגענ-דער אויפרוף:

די ביז-יעצט ארויסגעגעבענע פער-אָרדנונגען וועגען דערהויבען דעם עס-טעטישען אויסזעהן און געזונדהייטס-מצב פון דער שטאדט און די אויס-געפיהרטע ארבייטען אין דער דאזיגער ריכטונג, האבען נישט געגעבען דעם ערווארטעטען רעזולטאט, כאטש עס איז בעמערקבאר א געוויסע פערבע-סערונג.

די נישט-פונקטליכקייטען אויפ'ן דא-זיגען געביעט זענען א רעזולטאט נישט בלויז פון דער נאכלעסיקייט פון מאנ-כע הויז-בעזיצער ביים דערהאלטען די הייזער און זייערע איינריכטונגען אויף דעם ענטשפרעכענדען מצב פון די רעכטליכע פאדערונגען, נאר אין פיעל פאלען איז עס א רעזולטאט פון גע-גענשטעלען זיך און נישט צופאסען צו די פעראָרדנונגען פון דער מאכט.

אזא צושטאנד קען לענגער נישט טאלערירט ווערען און אלערליי נישט-פונקטליכקייטען מוזען באלד בעזייטיגט ווערען אין הסכם מיט די בוי-פעראָרד-נונגען פון די פערפליכטענדע סאניטארע פעראָרדנונגען.

און הויפטזעכליך:

פראנט בנינים, אפיצינעס און שפיק-ווענד דארפען געטינקט ווערען און די שוין-געטינקטע דארפען אויפגעפרישט ווערען אינ'ם ענטשפרעכענדען קאליר.

די דאזיגע הויפען, וואס געפינען זיך אויף די אספאלטירטע גאסען און דארפען דינען טיילווייז צו קאמוניקא-ציע-צוועקען מוזען אויך זיין אספאל-טירט אדער בעטאנירט און אויך בעזי-צען ספעציעלע רעגען-וואסער-אבפלו-סען. אויף דער אנדערער טייל הויף דארפען איינגעארדענט ווערען גער-טעגדלעך.

די באלקאנען דארפען געמאלט זיין אויפ'ן ענטשפרעכענדען קאליר, צוגע-פאסט צום בנין און לאנדשאפט. אויסער דעם דארפען אויך זיין ספעציעלע גע-מאלטע בלומען קעסטלעך.

די איינגאנגס-טויערען און שטיגען-הייזער דארפען אויפגעהאלטען ווערען אין געהעריגען ארדנונג און ריינקייט, ענטשפרעכענד צו די סאניטארע פאר-שריפטען.

די כאדניקעס און די הויפען דארפען כסדר ווערען געבעסערט און געהאלטען אין ארדנונג און זומער-צייט בעגאסען מיט וואסער מינימום צוויי מאל טעג-ליך.

די פלויטען און אבצוימונגען מוזען ענטשפרעכען די פאדערונגען פון דער פעראָרדנונג פון אינערן-מיניסטער פון 16 מערץ 1938.

נישט-עסטעטישע פלויטען און מויע-רען דארפען פערפוצט ווערען מיט נוצען אדער אנדערע פלויטען, געהע-ריג געמאלט לויט'ן מוסטער פון דער שטאדט פערוואלטונג (בוי-אינספעקציע).

דערמאנענדיג די הויז בעזיצער וועגען זייערע פליכט, ווערט געווארענט, צו געגען די נאכלעסיגע און זיך גע-גענשטעלענדע בעלי-בתים וועלען אנ-געווענדען ווערען אלע געזעצליכע שטראפען.

שטאדט-פרעזידענט
(–) י. שטשעדראווסקי
שטאדט סטאראסטא
(–) י. ליבוכא
וויצע-סטאראסטא.
טשענסטאכאוו, ד. 2 ליפיעץ 1938.

פוטבאל-מעטש „מכבי"—„בריגאדא"

שבת, דעם 9 טען ד. ח. 5 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר א פוטבאל מעטש צווישען „מכבי" מיט „בריגאדא". דער מעטש זעהט פאר צו זיין אינטערע-סאנט, שוין צוליב דעם וואס „בריגאדא" איז איינע פון שטארקסטע פוטבאל-מאנשאפטען ביי אונז אין שטאדט. עס איז צו האפען, אז די יודישע פוטבאל-ליבהאבער וועלען דעם מעטש צאהל-רייך בעזוכען.

פון 2-טען שניידער - צעך

צוליב פערשידענע סיבות איז די טעטיגקייט די לעצטע יאהרען אין 2-טען שניידער-צעך ביים האנדווערקער-פערבאנד געווען כמעט ווי אבגעשטאר-בען. ס'האט געהערשט א גרויסער כאאס אין דער ארבייט, די מיטגלידער זענען געווארען אבגעלאזען און נישט דיסציפלינירט, האבען פערלוירען דעם צוטרוי, אז דער צעך איז אומשטאנד עפיס צו טהון פאר זיי פאזיטיוועס.

די לאגע האט זיך לעצטענס אינ-גאנצען געענדערט א דאנק דער נייער פערוואלטונג אין דער שפיץ מיט'ן ענערגישען סטארשי ה' א. סידיצקי, וועלכער אפפערט פיעל צייט און מיה צוריקצושטעלען דעם צעך אין גלאנץ און צו ארבייטען פאר דער פערבעסע-רונג פון דער עקאנאמישער לאגע פון די היגע מאגאזיניער-שניידער.

ס'איז שוין אדורכגעפיהרט געווארען די פולשטענדיגע אובערעגיסטראציע פון די מיטגלידער ווער פאר וועמען עס ארבייט און אויך די אקציע פון צוריק ארייזוצען די ארויסגעשטויסענע אלטע בעלי-מלאכות, ווערט ווייטער געפיהרט מיט ערפאלג.

פון דער יודענשטאטס-פארטיי

שבת, דעם 9 טען ד. ח. 5 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר אין אייגענעם לאקאל (פילסודסקי 23) א פערזאמלונג געווידמעט דעם מפעל למען מחוסרי העבודה מיט דער בעטייליגונג פון ה' שוסטאק. אלע חברים-ות ווערען גע-בעטען צו קומען פונקטליך.

פון „ברית החיל"

שבת, דעם 9 ד. ח. פונקטליך 6 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר אין לא-קאל פון בית"ר (אלעע 40) א פערזאמ-לונג פון אלע מיטגלידער פון „ברית-החיל" אין טשענסטאכאוו.

די פערזאמלונג איז געווידמעט דעם קדוש שלמה בן-יוסף. עס וועלען אויך ארומגערעדט ווערען אנדערע זעהר אקטועלע פראגען, וועלכע האבען א דירעקטען שייכות מיט די לעצטע בע-שלוסען פון מצביאות פון „ברית החיל". אלע חברים ווערען אויפגעפאדערט אונבעדינגט צו קומען פונקטליך.

בעפאלען א מצבה - קריצער אויפ'ן וועג צום בית - עולם

בעת דער היגער מצבה-קריצער ה' געלבער איז מאנטאג געפאהרען אויף א ראווער אויפ'ן בית עולם, איז ער אויפ'ן וועג אומגעשליידערט געווארען דורך א קריסט, וואס איז געפאהרען נעבען איהם אויף א ראווער. געלבער איז אומגעפאלען אזוי אומגליקליך, אז ער האט צובראכען א האנד.

דער כוליגאן, וועלכער האט געל-בער'ן ספעציעל אנגעיאגט, כדי איהם אומצוווארפען איז שנעל אוועקגעפאה-רען, נישט ווערענדיג דורך קיינעם פערהאלטען.

ציטווייליג געשלאסען דאס קאמעראל-טעאטער

דאס שליסען דאס פוילישע קאמע-ראל-טעאטער איז פארגעקומען אין א שווערער צייט און שלעכטע מאטער-יעלע בעדינגונגען, צו וועלכע עס האבען דערפיהרט די קליינע צאהל בעזוכער און די לעצטע קאטאסטראפא-לע היצען. טראץ דעם האט די דירעק-ציע, ביי דער מיטהילף פון מאגיסט-ראט, אויסגעצאהלט די ארטיסטען אלע זייערע פערלעגענע לויהנגען.

די נייע דירעקטארען פון היגען טע-אטער בראדזשיקאווסקי און קראטקע זענען אבגעפאהרען קיין ווארשא, וואו זיי וועלען אנגאזשירען א נייעם אנ-סאמבל.

דער נייער טעאטער-סעזאן וועט זיך אנהויבען דעם 10 ווזשעשען.

פון י. ט. ס. פ. „מכבי"

אין צוזאמענהאנג מיט'ן העלדישען טויט פון שלמה בן-יוסף איז דורך דעם צענטראל-קאמיטעט פון „מכבי" ער-קלערט געווארען א חודש טרויער. אין משך פון דעם חודש וועלען אלע ספארט-אימפרעזען זיך געפונען אונ-טער'ן איינדרוק פון טרויער. אזוי וועלען די שפילער טראגען שווארצע לאמפאסען און אלע מעטשען וועלען איבערגעריסען ווערען מיט איינינע מינוט שטילשווייגען צום אנדענק פון קדוש.

דער שטאדטישער צענטער פאר פי-זישער ערציהונג האט איינגעארדנט א חודש'ליכען קורס פאר „שטשיפיאר-ניאק". אין דאזיגען קורס נעמט אויך אנטייל דער „מכבי", וועלכער איז די איינציגע יודישע ספארט-ארגאניזאציע, וואס נעמט אנטייל אין דעם ספארט.

אינטערעסאנט דערביי איז וואס דער היגער „מכבי" האט געשאפען ביי אונז אין שטאדט די ערשטע שטשיפיארניאק סעקציע. מיט דעם זעלבען האט מכבי אויך געגעבען א שטויס פאראויס דעם היגען צענטער פאר פיזישער ערציהונג איינצופיהרען ביי אונז אין שטאדט דעם נייעם שטשיפיארניאק ספארט.

Lekko przejdziesz przez życie

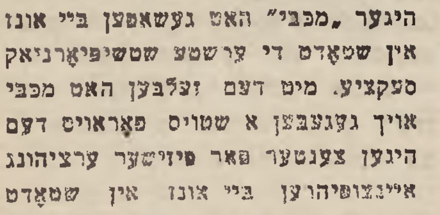

stosując LEBEWOHL, niezawodny plaster na ODCISKI. Przy kupnie żądać oryginalnego pudełka LEBEWOHL Na każdym plasterku jest ten napis

LEBEWOHL

טעאטער=נאטיצען

דינה האלפערן אין דער קאמעדיע „די גרויסע ירושה"

מיט עטליכע יאהר צוריק האט מען דאס געשפילט אלס פיעסע א. נ. „די פינטשעווער ירושה", היינט זענען אנ-דערע צייטען, אנ'אנדערע קאניונקטור. די גרעסערע פראווינץ האט זיך איהר געשמאק, איהר אויסגעארבייטע מיינונג. זי וויל שוין מעהר נישט זעהען די פערשידענע אמעריקאנער מאכערייקעס, זי האט עס שוין גענוג. אויב אזוי, מוז מען זיך צופאסען צום איצטיגען קורס, מען האט שטארק מורא פאר דער „פינטשעווער ירושה", האט מען דערפון געמאכט א מוזיקאלישע קא-מעדיע „די גרויסע ירושה". אי ס'קלינגט שענער, אי ס'איז א פער-מעסט אויף ליטעראַרישער שאפונג.

אזוי ווי מען קען נישט זאגען, אז דאס געהער צום מין ליטעראַרישע שא-פונגען, אין וועלכע ס'ווערען בעהאנ-דעלט פראבלעמען פון סאציאלען יושר, פון נשמה ראנגלענישען, אדער אקטועל-פאליטיש-געזעלשאפטליכע סאטירע — אזוי טאר מען אויך נישט זאגען, אז דאס איז שונד. דאס איז זיך אם אזא מין פיעסעלע, וואס זעהט זיך גאנץ גערן אין א הייסען זומערדיגען אוונט.

דער סיפור המעשה פון דער פינס-שעווער אדער פון דער „גרויסער ירושה" איז צוגעשניטען לויט'ן שאב-לאן פון די אמעריקאנער פיעסען מיט'ן אונטערשיד, וואס דא שפילט זיך עס אב נישט אין אמעריקע, נאר אין לאנ-דאן. עפיס א פיפיגער חברה מאן האט אראבגעבראכט פון פינטשעוו א שלימ-מזל, א שמאמלער און איהם געוואלט פערקנס'ן מיט זיין געליבטער'ס א קו-זינקע, א מויד א ברען, א טייוועל, כדי שפעטער אבצונעמען אין זיין נא-מען א גרויסע ירושה. די מויד וויל פון איהם נישט הערען. מיט דער צייט ווערט פון דער מויד א סאלאן-דאמע און אויך אלס געזעצליכע פרוי וויל זי נישט לעבען מיט איהר מאן דעם שלימזל. ס'דויערט אזוי לאנג ביז דער שלימזל ווערט אויס יאלד און הויבט אויף דעם ערשטען געשריי אויף זיין שעהן ווייבל. שפעטער געהט שוין אלץ ווי געשמירט. פון דעם שלימזל ווערט אנ'עלעגאנטער מאן און די ראלען בייטען זיך. אנשטאט ער אין איהר, ווערט זי גאר פערליבט אין איהם ביז איבער די אויערן און פלאמט פאר אייפערזיכט. אויך פון דעם גרינעם, דעם יאלד, ווערט א פי-פיגער יאט, וועלכער האט זיין בעגלי-קער געוויזען א פייג און אליין אבגע-גומען די ירושה.

דאס איז אלץ.

* * *

וואלט די זאך געשפילט געווארען נישט דורך דינה האלפערן און סעם בראנעצקי, וואלט מען זיך זיכער גע-לאנגווייליגט און געגעניצט. ס'איז אפשר אין א געוויסער הינזיכט א פלוס, וואס דינה האלפערן האט זיך אונז בעוויזען אין דער ראל. אנדערש וואלט מען געקגעט מיינען, אז זי קען בלויז אויפטרעטען אין ערנסטע דרא-מאטישע זאכען. האבען מיר זי דאך לעצטענס געזעהען און בעוואונדערט אלס באבע יאכנע אין דער „כשופמא-כערין", וואו זי האט אזוי מייסטער-האפט געשפילט. ווער וואלט דעריבער געגלויבט ווען מען זעהט זי נישט, אז זי קען מיט דער זעלבער לייכטקייט זיך אריבערווארפען אין א גאנץ פער-קעהרטער ריכטונג. אפילו אין דער זעלבער פיעסע, בעווייזט זי זיך אין צוויי גאנץ געגענזעצטע געשטאלטען. פון א פשוט'ער פראווינצער מויד (אין ערשטען אקט) ביז א סאלאן-פרוי. זי איז זעהר גוט אלס מויד מיט איהר מימיק, שפראך, יונג—און פרעכטיג אלס אנציהענדע פרוי מיט איהר גרא-ציע, טיפער ברוסט-שטימע און עלע-גאנטער האלטונג. דאס בעווייזט נאכ-אמאל דעם אלזייטיגען טאלאנט, וואס דינה האלפערן פערמאגט. פיעל מאל זעהט זיך נישט גערן, אפילו דעם גרעסטען ארטיסט, ווען ער בעווייזט זיך אונז אפט אין פערשידענע ראלען מיט איין און דערזעלבער מימיק, מא-דולאציע, אויסדרוק. ביי דינה האל-פערן קען מען דאס נישט זאגען. זי איז אין יעדער סיטואציע אנ'אנדערע, פערמאגט א שפע פון ניואנסען.

סעם בראנעצקי איז אין דער כא-ראקטער-ראל פון פינטשעווער יורש געווען זעהר גוט. אויך שפעטער האט ער ענטשפרעכענד סעקונדירט אין טאקט צו דינה האלפערן. מאדאם גאר-באזש איז געווען נישט שלעכט. גאר-באזש'ן דאגעגען ווילען מיר בעסער זעהען אין כאראקטער-ראלען, וואו ער איז קרעפטיג, איידער אין נאטירליכע, וואו ער פיהלט זיך נישט ספעציעל.

דער עולם איז געווען צופרידען און מיט פערגעניגען געזעהען דינה האל-פערן, וואו זי קעהרט וועלטען.

מ. קויפמאן

CÉDIB
UNIVERSITÉ de BEAUTÉ PARIS
RACJONALNA pudry kremy szminki płyny KOSMETYKA
Mamy oddziały kosmetyczne w całej Polsce

פון בית"ר.

שבת, דעם 27-טען ה. י. איז פארגעקומען אין לאקאל פון בית"ר א מסדר הקן, געווידמעט דעם אנדענק פון קדוש שלמה בן יוסף הי"ד. נאכ'ן אננעמען דעם ראפארט דורכ'ן מפקד-הקן, וועלכער האלט א קורצע רעדע, נעמט דאס ווארט דער קצין המחיז ה' קראק, וועלכער רעדט ארום דעם העלדענטהאט פון בית"רי שלמה בן-יוסף, וועלכער האט אוועקגעגעבען זיין לעבען אויף דער תליה פאר'ן כבוד פון יודישען פאלק און לאנד. דער רעדנער פאדערט אויף די ביתרים פעסטער און מיט מעהר ענטוזיאזם ווי ביז איצט פארטצוזעצען אונזער ארבייט פאר וועלכע עס איז אומגעקומען דער ביתרי שלמה בן יוסף און דאס וועט זיין דער בעסטער אנדענק פאר דעם יודישען העלד, וועלכער איז אויסגעוואקסען אין אונזערע רייען.

זונטאג דעם 3 ד. ח. איז אבגעפאהרען די ערשטע גרופע אחים-יות אויפ'ן זומער-לאגער אין האלע - באראטשע (בעסקידען) אויפ'ן נאמען פון שלמה בן יוסף. די גרופע איז בעשטאנען פון 18 אחים-יות, מערסטענס פון די דרגא א. קינדער אין עלטער פון 16—12 יאהר. פונקטליך 6 א זייגער אין דער פריה איז פארגעקומען אנ'אסיפה פון אלע אבפאהרענדיגע מיט וועלכע עס איז מיטגעקומען א גרויסע טייל עלטערן, כדי זיך איבערצוצייגען, ווי מיט אזאלכע קליינע געלד-פאנדען איז אוועקגעשיקט געווארען א גרויסע צאהל בחינם. די אוועקפאהרענדע האט געזעגענט דער מפקד הקן, וועלכער ווינשט זיי א פרוכטבארע ארבייט פאר'ן רעיון בית"ר. די צווייטע גרופע פאהרט אב דעם 15 ד. ח.

קינדער-יום-טוב אין י. ל. פרץ-קינדערהיים צום פערענדיגען פון שול-יאהר

צום שליסען די ארבייט אין קינדערהיים איז, ווי אלע מאל, אויך היי יאהר פארגעקומען א יום טוב פון די קינדער ביי דער בעטייליגונג פון עלטערן, פארשטעהער פון פערוואלטונג און געסט. די פעריש דענע קאלעקטיווע נומערן, סיי אין ווארט, סיי אין געזאנג, טאנץ און מוזיק, וועלכע זענען געוועזען א קורצער סך הכל פון דער ארבייט, וואס די קינדער האבען אין משך פון יאהר בעוויזען אדורכצומאכען אין קינדערהיים, האבען איבערגעלאזען ביי די אנוועזענדע א שטארקען איינדרוק.

נאך דעם א. ג. אפיציעלען טייל איז פארגעקומען פאר די קינדער א באל מיט גוטע מאכלים, וואס זענען געווארען צוגעגרייט מיט דער מיטהילף פון די עלטערן.

צום סוף זענען געמאכט געווארען עטליכע פאטאגראפישע אויפנאמעס אין קינדערהיים און אין שול-גארטען. נאכ'ן בעקענען די אנוועזענדע מיט די פערשידענע האנט ארבייטען, וואס זענען דורך די קינדער גופא געשאפען געווארען, האבען זיך די קינדער הארציג געזעגענט מיט די לעהרערינס און ביים געזעגענען זיך האבען די עלטערן אייסגעדריקט זייער אנערקענונג און דאנק צו די ערציהערינס און צו דער גאנצער אנפיהרונג פון קינדערהיים פאר דער זארגפולער אויפזיכט און גוטע רעזולטאטען, וואס זייערע קינדער האבען אין דעם אנשטאלט ביז איצט בעקומען מיט די וואונשען זיך ווידער צו טרעפען צום נייעם שול-יאהר ביי דער פערגרעסערטער ארבייט פון קינדערהיים מיט נייטע און פרישע כחות.

דער אורטייל אינ'ם פראצעס פון וועקסעל-אפעריסט

עהערנעכטען האט דאס קרייז-געריכט, נאכ'ן אויסהערען די רעדעס פון וויצע-פראקוראר יאזשעמבינסקי און פערטיידיגער אדוואקאט שפערלינג, ארויסגעטראגען דעם אורטייל אינ'ם פראצעס פון געוו. זאגליעמביער סוחר משה ויידמאן.

ער איז געוועזען אנגעקלאגט, אז אום הערבסט פ. י. האט ער בשותפות מיט'ן פער משפטען פאר דיזעלבע חטאים משה מערין פון סאסנאוויץ, ארויסגעלאזט אין טשענסטאכאו און זאגלעמביע עטליכע צעהנדלינג ארטיסטיש געפעלשטע וועקסלען.

דאס געריכט האט אנערקענט ווידמאנ'ען פאר שולדיג און איהם פערמשפט אויף 18 חדשים תפיסה און 500 זל. שטראף אדער 25 טעג ארעסט.

אבגעשטעלט די פאבריק „חארטא"

די פאבריק „ווארטא", וועלכע בעשעפטיגט אנ'ערך 1000 ארבייטער, האט זיך אבגעשטעלט צוליב'ן אויספעהלען פון רויה מאטעריאל, וואס עס איז א רעזולטאט פון די דעוויזען - בעגרעניצונגען.

נדבות פאר דער געז. „תומכי עניים"

פרוי וויינשטאק צו דער חתונה פון איהר זוהן 10 קילא ברויט.

ה' מ. קאהן און פרוי צו דער בר-מצוה פון זייער זוהן 20 קילא ברויט.

ה' ל. י. און פרוי צו דער בר-מצוה פון זייער זוהן 30 קילא ברויט.

ה' ג. י. צו דער ערשטער יאהרצייט פון זיין פערשטארבענער פרוי 30 קילא ברויט.

ה' מ. ליבעסקינד צו דער יאהרצייט פון זיין פערשטארבענער מוטער 5 קילא ברויט.

ה' דראזדויק צו דער יאהרצייט פון זיין פערשטארבענער מוטער 5 קילא ברויט.

ה' א. י. מאס צו דער יאהרצייט פון זיין פערשטארבענעם פאטער 10 קילא ברויט.

Kino „LUNA"
די פאפולערסטע קאמעדיע פון אייראפעאישער פראדוקציע א. ט.:
CNOTLIWA ZUZANNA
רעאליזאציע: י. באיער.
פרעהליכע, פיקאנטע, זינגענדיגע, טאנצענדיגע קאמעדיע פון טעותים.
די פרייזען אויפ'ן זומער-סעזאן זענען: א האלבער זאל 54 גר., א האלבער—80 גר., באלקאן—1.00.

KINO „EDEN".
די הערצער-בעצווינגערין, אנגענעהמע, ליבליכע
האַרטענזיא ראקי
וועט אייך ענטציקען אין דער ווינער אפערעטקע
TYLKO TY
אין די הויפט-ראלען די בעריהמטהייטען פון וויצן לעא שלעזאק, איוואן פעטראוויטש, זשארזש אלעקסאנדער, האנס ריכטער מוזיק פון בעריהמטען ראבערט שטאלץ געווענהליכע פרייזען.

יורעץ!

צוויי יאהר שטעהט דער ארץ-ישראל-ישוב אין א פערמאנענטען קאמף און בעלאגערונגס-צושטאנד פון טאג טעגליכע אנגריפען, וואס ציעלען צו דערשטיקען אונזער עקאנאמישע ענטוויקלונג אין לאנד.

אין דאזיגען בלוטיגען קאמף געפינט זיך דער נאציאנאלער ארבייטער אין אנ'אויפהערליכען און פערמאנענטען געראנגעל פאר זיין צוקונפט און עקזיסטענץ אין לאנד, נישט האבענדיג די מינדעסטע הילף און שטיצע, כדי צו לינדערן זיין שרעקליכע נויט.

כדי צו פערלייכטערן די דאזיגע נויט און כדי צו קרעפטיגען דעם נאציאנאלען ארבייטער אין שטאדט און אין דארף, ווענדען מיר זיך מיט אנ'אפעל צו דעם גאנצען יודישען פאלק אויסצושטרעקען א ברידערליכע האנד און שטיצען מיט אלע מעגליכקייטען די הילפס-אקציע פאר די ארבייטסלאזע נאציאנאלע ארבייטער, וואס וועט ערמעגליכען א ברייטע הילפסטעטיגקייט און וועט עפענען נייע קוואלען פון ארבייט פאר די נאציאנאלע ארבייטער אין ארץ-ישראל.

שטיצט די אקציע פאר דעם ארבייטסלאזען נאציאנאלען ארבייטער!

הרב משה אביגדור עמיאל
הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל
הויפט-רבנים פון תל-אביב און יפו
פראפ. ד"ר יוסף קלויזנער
שאול טשערניכאווסקי
בן - ציון כץ
מאיר גראסמאן, פרעזידענט פון דער יודענשטאטס פארטיי
דניאל סירקיס, פרעזעס פון דער קהלה אין תל-אביב
עקיבא ווייס, מיטגרינדער פון תל אביב
אריה שיינקר, פרעזעס פון אינדוסטריעלער אין ארץ ישראל
אברהם קריניצקי, יו"ר פון קאלאניע-ראט אין רמת גן
ג. ליפשיץ, וויצע-פרעזעס פון אינדוסטריעלער אין ארץ ישראל
מ. כספי, לעטישער קאנסול אין ארץ-ישראל
ישראל ראזאוו, תל-אביב
אדוו. מ. זעליגמאן, תל-אביב
מ. איכילוב, וויצע-פרעזעס פון שטאדט-ראט אין פתח תקוה
ד"ר יעקב האפמאן, תל-אביב
ס. שושני, מיטגליד פון שטאדט-ראט אין תל-אביב
ד"ר מ. כהן, מיטגליד פון שטאדט-ראט אין תלב אביב
משה שלוש, מיטגל. פון שטאדט-ראט אין ת"א און דיר. פון באנק „אשראי"
נתן קאפלאן, מיטגליד פון שטאדט-ראט אין תל-אביב
י. פאמראק, מיטגליד פון שטאדט-ראט אין תל-אביב
צ. פעכטהאלד, פרעזעס פון בוי-אונטערנעהמער אין ארץ-ישראל
א. בן-נחום, לייטער פון מאראנצען-סינדיקאט אין חיפה
ד"ר א. אלטמאן, פארזיצער פון ניי. צ. א. אין ארץ ישראל
י. פארגשטיין, פרעזעס פון ראט אין בני-ברק
אדוו. א וואשיץ, מיטגליד פון ועד-הלאומי
ד"ר מ. לוריה, פרעזעס פון לאקאטארען-פערבאנד אין ארץ-ישראל
א. באבקאוו, פארזיצער פון הצה"ר אין תל-אביב
שושנה ראפאפארט, פארזיצערין פון ברית נשים צהר"ריות אין א"י
צבי באנפעלד, לייטער פון וועלט צענטראלע פון קרן תל-חי
הרב ישראל הבס, יו"ר פון „אחדות ישראל" אין ארץ ישראל
מ. דע שליט, עקזעקוטיוו-מיטגליד פון דער יודענשטאטס פארטיי
מ. שווארץ, תל-אביב
מנחם ארבער, נציב בית"ר אין ארץ ישראל
ד"ר יוסף קאצענעלסאן, וויצע-פארזיצער פון נ.צ.א. אין ארץ ישראל
ד"ר יונה פרוילין, הויפט דאקטאר פון נאצ. קראנקען קאסע אין א"י
א. כהנא, עקזעקוטיוו מיטגליד פון האנדעלס-קאמער אין ארץ ישראל
ד. איליגובסקי, עקזעקוטיוו-מיטגליד פון באנק בעלי-בתים אין א"י
י. מארשאל, דירעקטאר פון „באנק חיפה"
אדוו. א. האפמאן, תל-אביב
מ. ענדושעל, תל אביב
אינזש. ש. ראזאוו, חיפה
אדוו. אבולאפיע, ירושלים
ד"ר דאנציגער, תל אביב
מרקו כהן, מיטגליד פון דער קהלה אין ירושלים
ש. מאירסאן, יו"ר פון קאלאניע ראט אין רחובות
אליהו אוסטשינסקי, יו" פון קאלאניע-ראט אין כפר סבא
ד"ר א. בנימיני, תל-אביב
אינזש. דב קלמן, פערוואלטונגס-מיטגליד פון באנק „אוצר עממי"
דוד שולמן, פערוואלטונגס מיטגליד פון באנק „אוצר עממי"

פערווענדיג זיך אויף דעם אויבענגעדערמאנטען אויפרוף ווענדען מיר זיך צו דער היגער יודישער בעפעלקערונג מיט א הייסען אפעל צו שטיצען איבער די כחות די דאזיגע וויכטיגע אקציע, וועלכע הויבט זיך אן די נאהנטסטע טעג אין אונזער שטאדט מיט דער בעטייליגונג פון גענעראל סעקרעטאר פון הסתדרות העובדים הלאומית בא"י ה' שאסטאק.

דער ארטיגער קאמיטעט:
א. איצקאוויטש, אינזש. א. ארלינסקי, מ. אש, ד"ר א. בראם, הרב ד"ר ז. הירשבערג, ה. הערצבערג, י. מ. האלאנד, פראפ. צ. וויינבערג, י. מ. וויינמאן, י. טשענסטאכאווסקי, ש. ניעמיראווסקי י. ענגעל, אינזש. מ. פייגין, מ. רוזשעוויטש.

בוליגאנעס צושלאגען פושעראווער יודישע דארפס-געהער

דינסטאג, ווען א רייה יודישע דארפס געהער פון פושעראוו האבען זיך ארויסגעלאזט אין די שכנות'דיגע דערפער ראטשקאוויטש און משעלענטעק, זענען זיי בעפאלען געווארען דורך א גרעסערע גרופע כוליגאנעס. די יודישע מארק-פאהרער זענען מורא'דיג צושלאגען און פערוואונדעט געווארען און איינינע — זאגאר שווער פערוואונדעט.

צווישען די געליטענע יודען געפינען זיך: משה שמואל געלערנט, ישראל און יאסל ראזענצווייג, יצחק דאבראטשינסקי, משה זאמפער, נפתלי מעסער.

עס איז נאך נישט שפעט

די ציהונג פון דער ערשטער קלאס האט זיך פערענדיגט. דאך איז נאך דא פיעל מענשען, וועלכע האבען פערגעסען, פערשפעטיגט, אדער צוליעב אנדערע אומשטענדען נישט געקויפט קיין צעטעל צו דער 1 טער קלאס.

די אלע פערשפעטיגטע האבען נאך איצט א מעגליכקייט צו פעררינכטען דעם פעהלער מיט'ן קויפען א צעטעל פון די נישט קיין סך פערבליבענע פאר דער ציהונג פון דער צווייטער קלאס פון דער צוויי-און פערציגסטע קלאסען-לאטעריע, וועלכעס ציהונג קומט פאר דעם 19 טען, 20-טען און 21 טען יולי.

אבוואל די איצטיגע שפילער וועלען מוזען בעצאהלען פאר צוויי קלאסען (פאר דער ערשטער און צווייטער) איז דאס נישט בעדייטענד אין בעצוג צו די קאלאסאלע מעגליכקייטען און שאנסען פון געווינען.

שוין אין דער צווייטער קלאס איז דא א הויפט-געווינס פון 125 טויזענד זל., איין געווינס פון 75 טויזענד זל., איינס פון 50 טויזענד זל., צוויי געווינסען צו 25 טויזענד זל. און דריי טעגליכע צו 20 טויזענד זל. און זעהר פיעל צו 10, 5 טויזענד א.א.וו.

אין דער דריטער קלאס איז דא א מעגליכקייט פון געווינען, נעמליך איין געווינס פון 150 טויזענד זל., צוויי צו 75 טויזענד זל., צוויי צו 50 טויזענד זל., דריי צו 25 טויזענד זל., צוויי טעגליכע צו 20 טויזענד זל. און נאך א גאנצע רייהע אנדערע געווינסען ווי גרעסערע און קלענערע. זעלבסטפערשטענדליך, אז עס בלייבט נאך די פערטע קלאס מיט'ן הויפט-געווינס פון א מיליאן, צוויי געווינסען צו 100 טויזענד זל., דריי צו 75 טויזענד זל., צעהן צו 50 טויזענד זל., פופצעהן צו 25 טויזענד זל., זעכצען טעגליכע צו 20 טויזענד זל. און נאך א סך און א סך גרעסערע און קלענערע געווינסען.

עס איז דאך אלזא נישט שפעט! וואס דארף מען טהון? נישט קלערען און ארייינטראכטען א סך, נאר גלייך איילען צום נאהנטסטען קאלעקטאר און בעזארגען זיך מיט א צעטעל, כדי צו קענען אנטייל נעמען אין דער ציהונג פון דער צווייטער קלאס פון דער צוויי און פערציגסטער מלוכה לאטעריע, און האבען די אלע שאנסען, וועלכע זענען דא אויבען אויסגערעכנט געווארען.

עס איז מעגליך, אז אויף דעם צעטעל, וועלכער איינער האט געשפילט ביז יעצט, אדער אויף דעם נומער, וועלכער צוליב פערשפעטיקונג האט ער שוין נישט בעקומען, איז געפאלען א געווינס. דעריבער דארף מען זיך איילען, ווייל דאס זעלבע קען יעצט פאסירען, דאס עס זאל אויספעהלען לאסען, און דאס איז פונקט ווי איינער איז נאהנט פון גליק און שטופט עס פון זיך אב. היינטיגע צייט טאר מען אזעלכע שאנסען נישט אוועקלאזען, ווייל דאס איז די איינציגע מעגליכקייט פון בעקומען א פעסטען באדען אונטער די פיס. דאס האבען בעוויזען די פריריגע ציהונגען, וועלכע האבען בעגליקט מענשען פון נעכטען און געגעבען א מעגליכקייט צום עקזיסטירען, דעריבער נישט געטראכט, נאר תיכף ומיד אין דער קאלעקטור, וואו עס ווארט דיר דיין גליק.

Niezbędne
W domu
W podróży
Wszędzie
Walerianowy
cukierek
„Walerianka"
Do nabycia w skł. apt.

Lekarz-Dentysta
Henryk Lejzerowicz
przeprowadził się
na ul. Aleja 32 m. 3
telef. 17-57.

Red. B. Bocian
Wyd. B. Bocian i S-ka
Druk. B. Bocian, Aleja 6